

Hallituksen esitys eduskunnalle ympäristöministeriön hallinnonalan eräiden henkilötietojen käsittelyä koskevien säännösten muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ympäristönsuojelulakia, jätelakia, maa-ainelakia ja lakia rakennusten energiatodistustietojärjestelmästä. Esityksen tavoitteena on selkiyttää ympäristöhallinnon viranomaisten vastuuta ympäristöhallinnon yhteisissä tietojärjestelmissä tapahtuvasta henkilötietojen käsittelystä. Samalla saatettaisiin ajan tasalle ympäristöministeriön hallinnonalaan kuuluviin säännöksiin sisältyvät viittaukset henkilötietojen suojaa koskevaan sääntelyyn.

Ympäristönsuojelulakia muutettaisiin siten, että mahdollistettaisiin ympäristönsuojelun tietojärjestelmään kuuluvista järjestelmistä, rekistereistä ja tiedostoista, sekä niiden ylläpitäjistä säättäminen valtioneuvoston asetuksella. Lisäksi ympäristönsuojelulaissa säädettäisiin, että Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tulee tallentaa Etelämantereen ympäristönsuojelusta annetussa laissa tarkoitetut lupapäätökset ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. Maa-ainelaisissa puolestaan säädettäisiin maa-ainestenottojärjestelmän rekisterinpitäjistä. Järjestelmän rekisterinpitäjinä toimisivat Suomen ympäristökeskus ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset yhdessä. Viittauksia henkilötietolainsäädäntöön tarkistettaisiin ympäristönsuojelulaista, jätelaista ja rakennusten energiatodistustietojärjestelmästä annetusta laista.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian niiden vahvistamisen jälkeen.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1 JOHDANTO.....	3
2 NYKYTILA.....	4
2.1 Henkilötietojen suojaa koskevat kansainväliset sopimukset.....	4
2.2 Henkilötietojen suojaa koskeva Euroopan Unionin lainsäädäntö.....	5
2.3 Kansallinen henkilötietojen suojaa koskeva lainsäädäntö.....	10
2.4 Käytäntö.....	16
2.4.1 Ympäristönsuojelun tietojärjestelmään kuuluvia tietoja sisältävät järjestelmät, rekisterit ja tiedostot.....	16
2.4.2 Maa-aineisten ottamisen ja sen vaikutusten seurannan tietojärjestelmä.....	20
2.5 Nykytilan arviointi.....	20
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	22
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	22
5 ASIAN VALMISTELU.....	23
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	24
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	24
1.1 Ympäristönsuojelulaki.....	24
1.2 Maa-aineslaki.....	24
1.3 Jätelaki.....	24
1.4 Laki rakennusten energiatodistustietojärjestelmästä.....	24
2 VOIMAANTULO.....	24
3 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	25
LAKIEHDOTUKSET.....	27
ympäristönsuojelulain 222 ja 223 §:n muuttamisesta.....	27
maa-aineslain 23 b §:n muuttamisesta.....	28
jätelain 143 §:n muuttamisesta.....	29
rakennusten energiatodistustietojärjestelmästä annetun lain 1 §:n muuttamisesta.....	30
LIITTEET.....	31
RINNAKKAISTEKSTIT.....	31
ympäristönsuojelulain 222 ja 223 §:n muuttamisesta.....	31
maa-aineslain 23 b §:n muuttamisesta.....	34
jätelain 143 §:n muuttamisesta.....	35
rakennusten energiatodistustietojärjestelmästä annetun lain 1 §:n muuttamisesta.....	36

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat 27.4.2016 asetuksen luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (EU) 2016/679 (jäljempänä yleinen tietosuoja-asetus). Asetus on osa laajempaa unionin henkilötietojen käsittelyä koskevan sääntelyn uudistuspakettia, jonka tarkoituksena on tuoda teknologian kehityksen ja digitalisaation myötä jälkeen jäänyt unionin sääntely ajan tasalle ja samalla yhtenäistää jäsenvaltioiden hajanaisia säädöksiä ja käytäntöjä. Asetus tuli voimaan 24.5.2016 ja sen soveltaminen aloitettiin jäsenvaltioissa 25.5.2018.

Yleinen tietosuoja-asetus on Euroopan unionin jäsenvaltioissa suoraan sovellettavaa oikeutta, eikä sitä siten ole direktiivien tapaan tarve toimeenpanna kansallisella lainsäädännöllä. Asetus kuitenkin velvoittaa jäsenvaltion säätämään lailla joistakin henkilötietojen käsittelyyn liittyvistä kysymyksistä, kuten kansallisesta valvontaviranomaisesta. Lisäksi asetus antaa jäsenvaltioille jonkin verran direktiivinomaista kansallista liikkumavaraa, jonka puitteissa jäsenvaltiot voivat antaa asetusta täydentävää ja täsmentävää kansallista sääntelyä. Jäsenvaltiolla ei kuitenkaan ole velvollisuutta käyttää tätä liikkumavaraa.

Suomessa yleistä tietosuoja-asetusta täydentää yleislakina 1.1.2019 voimaantullut tietosuoja-laki (1050/2018). Lailla on toimeenpantu asetuksen sisältämät lainsäätämismääräykset ja siinä annettu lisäksi kansallisen liikkumavaran puitteissa joitakin tietosuoja-asetusta täsmentäviä säännöksiä. Tietosuojalain lisäksi tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan kuuluvaa henkilötietojen käsittelyä koskevaa täydentävää sääntelyä on runsaasti eri hallinnonalojen erityissääntelyssä. Kaikkea tätä kansallista sääntelyä on aina luettava rinnakkain yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa.

Myös ympäristöministeriön hallinnonalalla on useita henkilötietojen käsittelyä koskevia säädöksiä, joissa tarkoitettu käsittely kuuluu tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan. Tyypillisesti näissä säädetään viranomaisten tehtävien suorittamisen kannalta tarpeellisesta henkilötietojen keräämisestä tai muusta käsittelystä, sekä viranomaisten ylläpitämistä tietojärjestelmistä, rekistereistä ja muista tallennuslaitteista. Ympäristöministeriö on tietosuoja-asetuksen voimaantulon johdosta tarkastellut hallinnonalaansa kuuluvaa lainsäädäntöä, eikä siitä ole löydetty sellaisia puutteita tai ristiriitaisuuksia, jotka edellyttäisivät välttämättä voimassa olevan lainsäädännön muuttamista. Tarkastelussa on kuitenkin havaittu, että ympäristöhallinnon toimijoiden vastuut tietojärjestelmissä tapahtuvasta henkilötietojen käsittelystä ovat käytännössä osittain epäselvät ja vastuukysymysten selventämiseksi voimassa olevaan sääntelyyn on tarpeen tehdä joitakin vastuukysymyksiä koskevia tarkennuksia.

Ympäristöhallinnossa käytettäviä tietojärjestelmiä on viime vuosina kehitetty siten, että sähköistä toimintaympäristöä pystytään hyödyntämään yhä laajemmin viranomaisten päätöksenteossa ja sitä koskevassa viestinnässä. Käytännössä tämä kehitys on johtanut siihen, että yhä useammin tietojärjestelmiä käyttävät samaan aikaan useat eri viranomaiset. Asiakkailta puolestaan on enenevässä määrin mahdollisuus tallentaa suoraan järjestelmiin toimintaansa koskevia tietoja ja seurata järjestelmistä viranomaisten päätöksentekoa heitä koskevissa asioissa. Tällaisessa monitoimijaympäristössä on välillä vaikea hahmottaa, kuka järjestelmän kehittämiseen, käyttöön ja sisällön ylläpitoon osallistuvista toimijoista vastaa lopulta järjestelmissä tapahtuvasta henkilötietojen käsittelystä ja sen lainmukaisuudesta.

Tässä esityksessä ehdotettavat muutokset selventäisivät ympäristöhallinnossa käytettävien tietojärjestelmien sisältämien henkilötietojen käsittelyä koskevia vastuukysymyksiä. Vastuiden

selkeyttämisellä olisi vaikutusta hallinnon asiakkaiden oikeusturvaan, sillä yleisen tietosuojasetuksen mukaan rekisteröidyt voivat käyttää oikeuksiaan aina suhteessa käsittelystä vastaavaan tahoon. Samalla korjattaisiin myös voimassa olevaan sääntelyyn sisältyviä viittauksia kumottuun tietosuojalainsäädäntöön.

2 Nykytila

2.1 Henkilötietojen suoja koskevat kansainväliset sopimukset

Tietosuojayleissopimus

Euroopan neuvosto hyväksyi Strasbourgissa vuonna 1981 yksilöiden suojelua henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä koskevan yleissopimuksen (ETS nro 108, jäljempänä tietosuojayleissopimus). Se tuli kansainvälisesti voimaan 1 päivänä lokakuuta 1985. Sopimuksen tarkoituksena on turvata jokaisen sopimusosapuolen alueella olevan henkilön oikeudet ja vapaudet henkilötietojen automaattisessa käsittelyssä. Erityisesti tarkoituksena on turvata heidän oikeutensa yksityisyyden suojaan.

Tietosuojayleissopimuksen piiriin kuuluvat automaattisesti käsiteltävät henkilörekisterit ja henkilötietojen automaattinen tietojenkäsittely sekä julkisella että yksityisellä sektorilla. Sopimuksen 4 artikla velvoittaa sopimuksen osapuolet kansallisessa lainsäädännössä toteuttamaan sopimuksen II luvussa tarkoitetut tietosuojaperiaatteet, jotka koskevat muun muassa käsiteltävien tietojen laatua, tietoturvaa ja erityisiä tietoryhmiä.

Tietosuojayleissopimusta täydennettiin vuonna 2001 valvontaviranomaisia ja tietojen siirtoa rajojen yli koskevalla lisäpöytäkirjalla (ETS nro 181). Samaan aikaan yleisen tietosuojasetuksen valmistelun kanssa on ollut valmisteilla uusi yleissopimuksen muuttamista koskeva pöytäkirja, jonka tarkoituksena on ollut saattaa 1980-luvulla laadittu sopimus vastaamaan tietojen käsittelyn muutoksien aiheuttamia muutostarpeita samaan tapaan kuin yleisen tietosuojasetuksen. Kyseinen lisäpöytäkirja avattiin allekirjoittamista varten vuonna 2018.

Suomen osalta tietosuojayleissopimus tuli voimaan huhtikuussa 1992 (SopS 35-36/1992) ja sen lisäpöytäkirja marraskuussa 2018 (SopS 78/2012). Sopimuksen muutospöytäkirja on allekirjoitettu lokakuussa 2018, mutta sen hyväksymistä ja voimaansaattamista koskevan hallituksen esityksen valmistelu on vielä tällä hetkellä kesken. Hallituksen esitys on ollut lausuntokierroksella marraskuussa 2019. Tietosuojayleissopimus ja sen pöytäkirjat kuuluvat Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden jaettuun toimivaltaan. Suomen toimivaltaan sopimus kuuluu sillä osin, kun kyse on unionin oikeuden ulkopuolelle jäävään toimintaan liittyvästä henkilötietojen käsittelystä.

Suomen lisäksi tietosuojayleissopimuksen on allekirjoittanut 46 Euroopan neuvoston jäsenvaltiota ja 8 sen ulkopuolista valtiota. Ensimmäisen lisäpöytäkirjan on puolestaan allekirjoittanut 36 Euroopan neuvoston jäsenvaltiota ja 8 neuvoston ulkopuolista valtiota. Muutospöytäkirjan on tähän mennessä allekirjoittanut 29 neuvoston jäsenvaltiota ja 2 neuvoston ulkopuolista valtiota, mutta yksikään näistä ei ole vielä ratifioinut muutospöytäkirjaa.

Euroopan ihmisoikeussopimus

Euroopan neuvoston hyväksyi vuonna 1950 yleissopimuksen ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi (SopS 19/1990, myöhemmin *Euroopan ihmisoikeussopimus*). Sopimus astui kansainvälisesti voimaan vuonna 1953. Sopimus oli ensimmäinen Euroopan neu-

voston hyväksymistä sopimuksista ja sen ratifiointi on edellytyksenä neuvostoon liittymiselle. Ihmisoikeussopimusta on täydennetty vuosien varrella useilla lisäpöytäkirjoilla.

Sopimusosapuolet ovat sopimuksen nojalla velvoitettuja takaamaan jokaiselle lainkäyttövaltaansa kuuluvalla sopimuksessa määritellyt oikeudet ja vapaudet. Tämän toteutumiseksi on sopimuksen nojalla perustettu Euroopan ihmisoikeustuomioistuin. Sopimuksen jäsenvaltioiden kansalaiset voivat nostaa ihmisoikeustuomioistuimessa sopimuksen nojalla kanteen, mikäli he katsovat, että jäsenvaltiot ovat loukanneet heidän sopimuksessa tarkoitettuja oikeuksiaan tai vapauksiaan.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan mukaan jokaisella on oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiinsa ja kirjeenvaihtoonsa kohdistuvaa kunnioitusta. Artiklan on Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä katsottu kattavan myös henkilötietojen suojan.

Suomen allekirjoitti Euroopan ihmisoikeussopimuksen vuonna 1989 ja se ratifioitiin vuonna 1990.

2.2 Henkilötietojen suoja koskeva Euroopan Unionin lainsäädäntö

Yleinen tietosuoja-asetus

Yleisessä tietosuoja-asetuksessa vahvistetaan säännöt luonnollisten henkilöiden suojelulle henkilötietojen käsittelyssä, sekä säännöt henkilötietojen vapaata liikkuvuutta koskien. Sen tavoitteena on suojella luonnollisten henkilöiden perusoikeuksia ja -vapauksia, erityisesti heidän oikeuttaan henkilötietojen suojaan. Asetuksen kohde ja tavoitteet määritellään asetuksen luvussa I. Lisäksi luvussa määritellään asetuksen soveltamisalan rajaukset ja asetuksessa käytetyt keskeiset käsitteet.

Yleisellä tietosuoja-asetuksella kumottiin Euroopan parlamentin ja neuvoston 24.10.1995 antama direktiivi 95/46/EY yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta (jäljempänä henkilötietodirektiivi), joka Suomessa toimeenpantiin 1.6.1999 voimaantulleella henkilötietolailla (523/1999). Tietosuoja-asetuksen tavoitteet vastaavat pääosin henkilötietodirektiivissä asetettuja tavoitteita. Myös henkilötietojen käsittelyn yleiset periaatteet, jotka määritellään asetuksen luvussa II ovat pääosin pysyneet samana. Asetus sisältää kuitenkin huomattavasti henkilötietodirektiiviä yksityiskohtaisempaa sääntelyä esimerkiksi koskien rekisterinpitäjien ja henkilötietojen käsittelijöiden velvollisuuksia, rekisteröityjen oikeuksia ja valvontaviranomaista.

Asetuksen aineellisesta soveltamisalasta säädetään asetuksen 2 artiklassa, jonka mukaan asetusta sovelletaan henkilötietojen käsittelyyn, joka on osittain tai kokonaan automaattista, sekä sellaisten henkilötietojen käsittelyyn muussa kuin automaattisessa muodossa, jotka muodostavat rekisterin osan tai joiden on tarkoitus muodostaa rekisteri. Asetusta sovelletaan sekä julkisten että yksityisten organisaatioiden suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn. Asetusta ei sovelleta henkilötietojen käsittelyyn, jota suoritetaan sellaisen toiminnan yhteydessä, joka ei kuulu unionin lainsäädännön soveltamisalaan, tai jota jäsenvaltiot suorittavat toteuttaessaan SEU V osaston 2 luvun soveltamisalaan kuuluvaa toimintaa. Asetusta ei sovelleta myöskään henkilötietojen käsittelyyn, jota luonnollinen henkilö suorittaa yksinomaan henkilökohtaisessa tai kotitalouttaan koskevassa toiminnassa tai jota toimivaltaiset viranomaiset suorittavat rikosten ennalta estämistä, tutkintaa, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia varten tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten, mukaan lukien yleiseen turvallisuuteen.

teen kohdistuvilta uhkilta suojelua ja tällaisten ehkäisyä varten. Asetuksen 3 artiklassa säädetään vielä tarkemmin asetuksen alueellisesta soveltamisalasta.

Yleisen tietosuojasetuksen keskeiset käsitteet määritellään asetuksen 4 artiklassa. Henkilötiedon, käsittelyn, rekisterin, rekisterinpitäjän, henkilötietojen käsittelijän, vastaanottajan ja rekisteröidyn suostumuksen käsitteet ovat olleet mukana myös henkilötietodirektiivissä, eikä niiden sisältöä ole olennaisesti muutettu uudessa asetuksessa. Yleisessä tietosuojasetuksessa on kuitenkin henkilötietodirektiiviin verrattuna suuri määrä täysin uusia käsitteitä, kuten profilointi, pseudonymisointi, henkilötietojen tietoturvaloukkaus ja valvontaviranomainen.

Henkilötiedolla tarkoitetaan asetuksen 4 artiklan 1 kohdan mukaan kaikkia tunnistettuun tai tunnistettavissa olevaan luonnolliseen henkilöön (rekisteröity) liittyviä tietoja. Tunnistettavissa olevana pidetään kohdan mukaan luonnollista henkilöä, joka voidaan suoraan tai epäsuorasti tunnistaa erityisesti tunnistetietojen, kuten nimen, henkilötunnuksen, sijaintitiedon, verkkotunnistetietojen taikka yhden tai useamman hänelle tunnusomaisen fyysisen, fysiologisen, geneettisen, psyykkisen, taloudellisen, kulttuurillisen tai sosiaalisen tekijän perusteella. Verrattuna henkilötietodirektiivin henkilötiedon käsitettä on tarkennettu laajentamalla määritelmässä mainittuja tunnistetietoja muun muassa sijaintitiedoilla ja verkkotunnistetiedoilla.

Henkilötietojen käsittelyllä tarkoitetaan asetuksen 4 artiklan 2 kohdan mukaan toimintoa tai toimintoja, joita kohdistetaan henkilötietoihin tai henkilötietoja sisältäviin tietojoukkoihin joko automaattista käsittelyä käyttäen tai manuaalisesti. Tällaisia toimintoja voivat olla esimerkiksi tietojen kerääminen, tallentaminen, järjestäminen, jäsentäminen, säilyttäminen, muokkaaminen tai muuttaminen.

Rekisterin määritelmästä säädetään asetuksen 4 artiklan 6 kohdassa. Rekisterinä pidetään kohdan mukaan mitä tahansa jäseneltyä henkilötietoja sisältävää tietojoukkoa, josta tiedot ovat saatavilla tietyin perustein, oli tietojoukko sitten keskitetty, hajautettu tai toiminnallisin tai maantieteellisin perustein jaettu. Henkilötietodirektiivissä rekisteristä käytettiin nimeä henkilötietojen käsittelyjärjestelmä. Uudessa asetuksessa termiä on kuitenkin muutettu teknologia-neutraalimmaksi.

Rekisterinpitäjällä tarkoitetaan puolestaan 4 artiklan 7 kohdan mukaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, viranomaista, virastoa tai muuta elintä, joka yksin tai yhdessä toisten kanssa määrittelee henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot. Jos tällaisen käsittelyn tarkoitukset ja keinot määritellään unionin tai jäsenvaltioiden lainsäädännössä, rekisterinpitäjä tai tämän nimittämistä koskevat erityiset kriteerit voidaan vahvistaa unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti.

Asetuksen 4 artiklan määritelmiin ei ole jätetty kansallista liikkumavaraa. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että rekisterinpitäjän käsitteestä ei voida poiketa säätämällä rekisterinpitäjäksi taho, jonka ei tahon henkilötietojen käsittelyn tarkoituksia ja keinoja koskeva tosiasiallinen määräysvalta huomioon ottaen voitaisi yleisen tietosuojasetuksen mukaan pitää rekisterinpitäjänä.

Henkilötietojen käsittelijällä tarkoitetaan asetuksen 4 artiklan 8 kohdan mukaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, viranomaista, virastoa tai muuta elintä, joka käsittelee henkilötietoja rekisterinpitäjän lukuun. Henkilötietojen käsittelijä käsittelee henkilötietoja aina rekisterinpitäjän puolesta, eikä se voi tehdä henkilötietojen käsittelyä koskevia päätöksiä. Henkilötietojen käsittelijänä ei kuitenkaan pidetä henkilöä, joka käsittelee henkilötietoja rekisterinpitäjän alaisuudessa.

Yleisen tietosuoja-asetuksen luvussa II säädetään henkilötietojen käsittelyä koskevista yleisistä periaatteista. Käsittelyä koskevat periaatteet on lueteltu asetuksen 5 artiklassa. Näitä periaatteita ovat artiklan 1 kohdan mukaan käsittelyn lainmukaisuus, kohtuullisuus ja läpinäkyvyys, käyttötarkoitussidonnaisuus, tietojen minimointi, täsmällisyys, säilytyksen rajoittaminen, eheys ja luottamuksellisuus. Rekisterinpitäjä vastaa 5 artiklan 2 kohdan mukaan siitä, ja sen on myös pystyttävä osoittamaan, että edellä mainittuja periaatteita on noudatettu (osoitusvelvollisuus).

Asetuksen 6 artiklassa säädetään tarkemmin siitä, mitä tarkoitetaan henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuudella. Vähintään yhden artiklan 1 kohdassa luetelluista edellytyksistä on täytettävä, jotta henkilötietojen käsittely katsottaisiin asetuksen mukaan lainmukaiseksi.

6 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan käsittely on lainmukaista silloin kun rekisteröity on antanut suostumuksensa henkilötietojensa käsittelyyn yhtä tai useampaa erityistä tarkoitusta varten. Suostumuksen edellytyksistä ja tietoyhteiskuntapalveluihin liittyvään lapsen suostumukseen liittyvistä ehdoista on säädetty lisäksi tarkemmin artikloissa 7 ja 8.

Henkilötietojen käsittely on 6 artiklan mukaan lainmukaista myös silloin kun tietojen käsittely on tarpeen sellaisen sopimuksen täytäntöön panemiseksi, jossa rekisteröity on osapuolena, tai sopimuksen tekemistä edeltävien toimenpiteiden toteuttamiseksi rekisteröidyn pyynnöstä (6 artiklan 1 kohdan b alakohta); rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi (6 artiklan 1 kohdan c alakohta); rekisterinpitäjän tai toisen luonnollisen henkilön elintärkeiden etujen suojaamiseksi (6 artiklan 1 kohdan c alakohta) tai yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi (6 artiklan 1 kohdan d alakohta). Lisäksi 6 artiklan 1 kohdan f alakohdan mukaan käsittely on lainmukaista silloin, kun käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutettujen etujen toteuttamiseksi, paitsi milloin henkilötietojen suojaa edellyttävät rekisteröityjen edut tai perusoikeudet ja –vapaudet syrjäyttävät tällaiset edut, erityisesti jos rekisteröity on lapsi. Viranomaisten tehtäviensä yhteydessä suorittama henkilötietojen käsittely ei voi perustua ensimmäisen kohdan f alakohtaa.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdassa edellytetään, että 6 artiklan 1 kohdan c ja e alakohdassa tarkoitettujen käsittelyn perustasta säädetään unionin lainsäädännössä tai rekisterinpitäjään sovellettavassa kansallisessa lainsäädännössä. 1 kohdan c ja e alakohtien mukaiset käsittelyperusteet eivät näin ollen ole suoraan sovellettavaa oikeutta, vaan ne edellyttävät erillistä sääntelyä käsittelyn tarkoituksesta tai sen tarpeellisuudesta yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Asetuksessa ei kuitenkaan edellytetä, että kaikkia yksittäisiä käsittelytilanteita varten olisi oltava erityislaki, vaan käsittelytoimien perusteena oleva yksi yleinen laki riittää. Lisäksi 6 artiklan 2 kohdan nojalla kansallinen lainsäätäjät voi ylläpitää tai antaa asetusta yksityiskohtaisempia säännöksiä asetuksessa vahvistettujen sääntöjen soveltamisen mukauttamiseksi 6 artiklan 1 kohdan c ja e alakohtiin perustuvassa henkilötietojen käsittelyssä.

Oikeusministeriö on 17.2.2016 asettanut työryhmän (ns. TATTI-työryhmä) selvittämään tarvetta EU:n yleisestä tietosuoja-asetuksesta johtuvilla lainsäädännön muutostarpeille ja valmistelemaan asetuksesta johtuvia muutoksia kansalliseen yleissääntelyyn. Työryhmän mietinnössä (Oikeusministeriön julkaisu 8/2018) on kiinnitetty huomiota siihen, että viranomaistoiminnassa suoritettava henkilötietojen käsittely voidaan nykyisin valtaosin perustaa yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaan ja joissain tapauksissa myös e alakohtaan.

Asetuksen 9 artiklassa säädetään erityisiä henkilötietoryhmiä koskevan käsittelyn perusteista. Artiklan mukaan sellaisten henkilötietojen käsittely, joista ilmenee rotu tai etninen alkuperä,

poliittisia mielipiteitä, uskonnollinen tai filosofinen vakaumus tai ammattiliiton jäsenyys sekä geneettisten tai biometrinen tietojen käsittely henkilön yksiselitteistä tunnistamista varten tai terveyttä koskevien tietojen taikka luonnollisen henkilön seksuaalista käyttäytymistä ja suuntautumista koskevien tietojen käsittely on kiellettyä. 9 artiklan 2 kohdassa on kuitenkin säädetty joistakin poikkeusperusteista, joiden nojalla erityisiä henkilötietoryhmiä voidaan käsitellä.

Tietosuoja-asetuksen III luvussa säädetään rekisteröidyn oikeuksista. Lukuun sisältyy säännökset rekisteröityjen informoinnista (13-15 artiklat), tietojen oikaisemisesta ja poistamisesta (16-20 artiklat), sekä rekisteröidyn oikeudesta vastustaa henkilötietojensa käsittelyä ja automaattisesti tehtäviä yksittäispäätöksiä (21-22 artiklat). Lisäksi 23 artiklassa säädetään niistä edellytyksistä, joilla rekisterinpitäjään tai henkilötietojen käsittelijään sovellettavassa unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä voidaan lainsäädäntötoimenpiteellä rajoittaa 12-22 artiklassa ja 34 artiklassa sekä 5 artiklassa säädettyjen velvollisuuksien ja oikeuksien soveltamisalaa, sekä niistä erityisistä säännöksistä, jotka tällaisten lainsäädäntötoimenpiteiden tulee sisältää.

Asetuksen IV luvussa säädetään rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän velvollisuuksista, V luvussa henkilötietojen siirroista kolmansiin maihin tai kansainvälisille järjestöille, VI luvussa riippumattomista valvontaviranomaista, V luvussa valvontaviranomaisten yhteistyöstä ja yhdenmukaisuudesta, VIII luvussa oikeussuojakeinoista, vastuista ja seuraamuksista ja X luvussa delegoiduista säädöksistä ja täytäntöönpanosäädöksistä. Lisäksi XI luvussa säädetään henkilötietodirektiivin kumoamisesta, suhteesta muuhun sääntelyyn ja sopimukseen, säädösten arvioinnista ja uudelleentarkastelusta, sekä asetuksen voimaantulosta ja soveltamisen alkamisesta.

Rikosasioiden tietosuojadirektiivi

Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat yhtä aikaa tietosuoja-asetuksen kanssa direktiivin (EU) 2016/680 luonnollisten henkilöiden suojelusta toimivaltaisten viranomaisten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikokseen liittyviä syytetoimia tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja neuvoston puitepäätöksen 2008/977/YOS kumoamisesta (jäljempänä rikosasioiden tietosuojadirektiivi). Direktiivissä vahvistetaan säännöt luonnollisten henkilöiden suojelulle toimivaltaisten viranomaisten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikokseen liittyviä syytetoimia tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten, mukaan lukien yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelua ja tällaisten uhkien ehkäisyä varten.

Direktiivin luvussa I säädetään direktiivinkohteesta, tavoitteista, soveltamisalasta ja direktiivissä käytettävistä yleisistä määritelmistä. Direktiiviä sovelletaan toimivaltaisten viranomaisten direktiivin artiklassa 1 tarkoitettuja tarkoituksia varten suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn. Vastaavasti kuin tietosuoja-asetusta myös rikosasioiden tietosuojadirektiiviä sovelletaan sellaiseen henkilötietojen käsittelyyn, joka on kokonaan tai osittain automaattista, sekä sellaiseen henkilötietojen muuhun kuin automaattiseen käsittelyyn, jotka muodostavat rekisterin osan tai niiden on tarkoitus muodostaa rekisterin osa. Direktiiviä ei myöskään sovelleta sellaiseen henkilötietojen käsittelyyn, jota harjoitetaan sellaisen toiminnan yhteydessä, joka ei kuulu unionin oikeuden soveltamisalaa, tai jota suorittavat unionin toimielimet, elimet ja laitokset. Unionin toimielinten, elinten ja laitosten suorittamasta henkilötietojen käsittelystä säädetään sen sijaan tarkemmin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2018/1725 luonnollisten henkilöiden suojelusta unionin toimielinten, elinten ja laitosten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta sekä asetuksen (EY) N:o 45/2001 ja päätöksen N:o 1247/2002/EY kumoamisesta.

Rikosasioiden tietosuojadirektiivin rakenne vastaa tietosuoja-asetuksen rakennetta. Sen II luvussa säädetään direktiivin soveltamisalaan kuuluvaa henkilötietojen käsittelyä koskevista käsittelyperiaatteista, III luvussa rekisteröityjen oikeuksista, IV luvussa rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän velvollisuuksista, V luvussa henkilötietojen siirroista kolmansiin maihin tai kansainvälisille järjestöille, VI luvussa riippumattomista valvontaviranomaisista, VII luvussa valvontaviranomaisten yhteistyöstä ja VIII oikeussuojakeinoista, vastuista ja seuraamuksista. IX lukuun on sijoitettu direktiivin täytäntöönpanosäädökset ja X lukuun loppusäännökset. Yleisestä tietosuoja-asetuksesta poiketen tietosuojadirektiivi on tullut toimeenpanna kansallisella lainsäädännöllä 6.5.2018 mennessä. Suomessa direktiivi on toimeenpantu lailla henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä (1054/2018), joka on tullut voimaan 1 päivänä tammikuuta 2019.

Ympäristötietodirektiivi

Euroopan unionin parlamentti ja neuvosto antoivat 28 päivänä tammikuuta 2003 direktiivin 2003/4/EY ympäristötiedon julkisesta saatavuudesta ja neuvoston direktiivin 90/313/ETY kumoamisesta (jäljempänä ympäristötietodirektiivi). Direktiivissä tarkoituksena on taata yleisölle oikeus saada viranomaisten omassa tai viranomaisia varten toisen hallussa olevaa ympäristötietoa pyydettyä sekä viranomaisen viran puolesta suorittaman aktiivisen tiedon levittämisen kautta. Lisäksi direktiivin tarkoituksena on määritellä edellä mainitun tiedonsaantioikeuden käytön perusehdot ja siihen liittyvät käytännön järjestelyt. Direktiivin resitaaleissa on todettu, että ympäristötiedon entistä laajemmalla julkisella saatavuudella ja tällaisen tiedon levittämällä edistetään osaltaan tietoisuuden lisääntymistä ympäristökysymyksistä, vapaata keskustelua ja yleisön aktiivisempaa osallistumista ympäristöä koskevaan päätöksentekoon sekä viime kädessä parempaa ympäristöä. Direktiivin tarkoitukset on määritelty sen 1 artiklassa.

Ympäristötietodirektiivin artiklassa 2 määritellään direktiivissä käytetyt käsitteet. Keskeisin näistä on ympäristötiedon käsite, joka määritellään artiklan 1 kohdassa. Ympäristötiedolla tarkoitetaan sen mukaan kirjallisessa, visuaalisessa, kuultavassa, sähköisessä tai muussa aineellisessa muodossa olevaa tietoa:

- ympäristön osa-alueiden tilasta, biologisesta monimuotoisuudesta, sen osatekijöistä ja näiden osa-alueiden välisistä vuorovaikutuksista;
- erilaisista tekijöistä, jotka vaikuttavat tai saattavat vaikuttaa ympäristön osa-alueisiin;
- toimenpiteistä, jotka vaikuttavat tai saattavat vaikuttaa ympäristön osa-alueisiin tai niihin vaikuttaviin tekijöihin;
- toimenpiteistä ja toimista, jotka on suunniteltu suojelemaan ympäristön osa-alueita;
- sekä näiden toimenpiteiden tai toimien yhteydessä käytetyistä taloudellisista analyyseistä ja oletuksista.

Lisäksi ympäristötietoon katsotaan 1 kohdan mukaan kuuluvaksi tiedot ympäristölainsäädännön toimeenpanoa koskevista kertomuksista, sekä tiedot ihmisen terveyden ja turvallisuuden tilasta kohdassa erikseen kuvatuissa tilanteissa. Ympäristötietoihin voi näin ollen kuulua myös yleisen tietosuoja-asetuksen nojalla henkilötiedoiksi katsottavia tietoja.

Ympäristötiedon saatavuudesta viranomaiselta pyydettyä säädetään ympäristötietodirektiivin artiklassa 3 ja viranomaisen viran puolesta suorittamasta tiedon levityksestä artiklassa 7. 4 artiklassa säädetään poikkeuksista, joita sovelletaan kumpaankin edellä mainituista tiedonsaantioikeuksista. Kyseisen artiklan 2 kohdassa on todettu, että jäsenvaltiot voivat säätää, että pyyntö saada ympäristötietoa voidaan evätä, jos tiedon ilmaiseminen vaikuttaisi haitallisesti henkilötietojen ja/tai luonnollista henkilöä koskevien tiedostojen luottamuksellisuuteen, jos

kyseinen henkilö ei ole antanut suostumustaan tiedon ilmaisemiseen ja jos tällaisesta salassapidosta säädetään kansallisessa tai yhteisön lainsäädännössä.

Ympäristötietodirektiivin artiklassa 5 säädetään viranomaiselle esitettävien tietopyyntöjen maksullisuudesta ja artiklassa 7 muutoksenhakumahdollisuudesta tilanteessa, jossa oikeus tietoon on evätty tai jätetty huomiotta. Lisäksi direktiivin artiklaan 8 sisältyy ympäristötiedon laatua koskevia säännöksiä, artiklaan 9 direktiivin soveltamista koskevaa uudelleentarkastelua koskevia säännöksiä, sekä artikloihin 10-13 direktiivin täytäntöönpanoa ja voimaantuloa koskevia säännöksiä.

Suomessa ympäristötietodirektiivin toimeenpanon osalta katsottiin, että kansallinen lainsäädäntö on jo sellaisenaan kattava, eikä direktiivistä aiheutunut näin ollen välttämättömiä lainsäädännön muutostarpeita.

2.3 Kansallinen henkilötietojen suoja koskeva lainsäädäntö

Tietosuojalaki

Vuoden 2019 alussa voimaantullut tietosuojalaki täydentää ja täsmentää yleistä tietosuojasetusta ja sen kansallista soveltamista. Lakia sovelletaan tietosuojasetuksen 2 artiklan soveltamisalan mukaisesti. Lisäksi lakia sovelletaan mainitun artiklan 2 kohdan a ja b alakohdissa tarkoitettun toiminnan yhteydessä, ellei muualla laissa toisin säädetä. Lakia ei sovelleta valtiopäivätoimintaan, eikä sellaiseen henkilötietojen käsittelyyn, josta säädetään henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetussa laissa (1054/2018). Laki on luonteeltaan yleislaki, josta voidaan poiketa erityislainsäädännössä tietosuojasetuksen asettaman harkintamarginaalin puitteissa.

Tietosuojalain 2 luvussa säädetään henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteesta eräissä tapauksissa. Lain 4 §:ssä säädetään tietosuojasetusta täydentävästi henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuudesta niissä tapauksissa, kun henkilötietojen käsittely perustuu tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohtaan. 6 §:ssä puolestaan säädetään täydentävästi erityisten henkilötietoryhmän käsittelyn mahdollistavista poikkeusperusteista. Lisäksi 5 §:ssä säädetään tietoyhteiskuntapalvelujen tarjoamiseen lapselle sovellettavasta ikärajasta ja 7 §:ssä rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyvästä käsittelystä.

Tietosuojalain 3 luvussa on säädökset kansallisesta valvontaviranomaisesta. Tietosuojasetuksen mukaisena kansallisena valvontaviranomaisena toimii tietosuojalain 8 §:n mukaan oikeusministeriön yhteydessä toimiva tietosuojavaltuutettu. Tietosuojavaltuutetulla on lain 9 §:n mukaan toimisto, jossa on hänen lisäkseen vähintään kaksi apulaistietosuojavaltuutettua ja tarpeellinen määrä tietosuojavaltuutetun tehtäväälaan perehtyneitä esittelijöitä ja muuta henkilöstöä. Tietosuojavaltuutettu on toiminnassaan itsenäinen ja riippumaton.

Lain 4 luvussa säädetään oikeusturvasta ja seuraamuksista. Rekisteröidyllä on lain 21 §:n mukaan oikeus saattaa asiansa tietosuojavaltuutetun käsiteltäväksi, jos rekisteröity katsoo, että häntä koskevien henkilötietojen käsittelyssä rikotaan sitä koskevaa lainsäädäntöä.

Tietosuojalain luvussa 5 on säännöksiä tietojenkäsittelyn erityistilanteista. Lain 28 §:ään sisältyy säännös julkisuusperiaatteen soveltamisesta henkilötietojen käsittelyssä. Sen mukaan oikeuteen saada tieto ja muuhun henkilötietojen luovuttamiseen viranomaisen henkilörekisteristä sovelletaan, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta säädetään.

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta

1 joulukuuta 1999 voimaan tullut laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999, myöhemmin *julkisuuslaki*) on viranomaisen asiakirjojen julkisuutta koskeva yleislaki. Siinä säädetään oikeudesta saada tieto viranomaisten julkisista asiakirjoista, asiakirjojen salassapidosta ja muista tietojen saantia koskevista yleisten ja yksityisten etujen suojaamiseksi välttämättömistä rajoituksista. Julkisuuslailla täsmennetään perustuslain 12 §:n 2 momentissa säädettyä julkisuusperiaatetta. Julkisuuslain 1 §:n toistetaan jo perustuslaissa todettu lähtökohta, jonka mukaan viranomaisen asiakirjat ovat lähtökohtaisesti julkisia, ellei toisin säädetä. Poikkeuksesta asiakirjojen julkisuuteen voidaan säätää joko julkisuuslaissa tai erityislainsäädännössä.

Viranomaisten asiakirjojen julkisuus koskee lähtökohtaisesti myös henkilötietoja sisältäviä asiakirjoja. Lain 16 §:n 3 momentissa säädetään kuitenkin erikseen tiedon antamisesta viranomaisen henkilörekisteristä. Kyseisen momentin mukaan viranomaisen henkilörekisteristä saa antaa henkilötietoja sisältävän kopion tai tulosteen tai sen tiedot sähköisessä muodossa, jollei laissa ole toisin erikseen säädetty, jos luovutuksensaajalla on henkilötietojen suojaa koskevien säännösten mukaan oikeus tallettaa ja käyttää sellaisia henkilötietoja. Suoramarkkinointia ja mielipide- tai markkinatutkimusta varten henkilötietoja saa kuitenkin luovuttaa momentin nojalla vain, jos niin erikseen säädetään tai jos rekisteröity on antanut siihen suostumuksensa. Viranomaisen tulee siis henkilötietojen luovuttamista harkitessaan arvioida sitä, onko tietojen vastaanottajalla voimassa olevan lainsäädännön mukainen käsittelyperuste tietojen käsittelylle tai onko rekisteröity antanut luovuttamiselle erikseen suostumuksensa.

Useat henkilötiedoista ovat myös julkisuuslain 24 §:n nojalla salassa pidettäviä. Pykälän 1 momentin 23-32 kohtiin on koottu yksityisyyden suojan turvaamiseksi salassa pidettävinä pidettävät tiedot. Näihin lukeutuu muun muassa tiedot henkilön salaisiksi ilmoittamista yhteystiedoista, poliittisesta vakaumuksesta, henkilön yksityiselämän piirissä esittämistä mielipiteistä, vapaa-ajan harrastuksista tai perhe-elämästä. Salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta viranomaisesta on säädetty rajoitetummin lain luvussa 7.

Laki henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä

Rikosasioiden henkilötietodirektiivi on Suomessa toimeenpantu lailla henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä (1054/2018, myöhemmin *rikosasioiden tietosuojalaki*). Laki on tullut voimaan 1 päivänä tammikuuta 2019. Lakia sovelletaan toimivaltaisten viranomaisten käsitellessä henkilötietoja, kun kyse on rikosten ennalta estämisestä, paljastamisesta, selvittämisestä tai syyteharkintaan saattamisesta; syyteharkinnasta ja muusta rikokseen liittyvästä toiminnasta; rikosasian käsittelemisestä tuomioistuimessa ja rikosoikeudellisen seuraamuksen toimeenpanemisesta; yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelemiselta. Lakia on rikosasioissa ja turvallisuusasioissa tapahtuvassa henkilötietojen käsittelyssä noudatettava yleislaki, josta voidaan säätää poikkeuksia erityislainsäädännössä.

Lain luvussa 1 säädetään lain soveltamisalasta, suhteesta muuhun lainsäädäntöön ja laissa käynnetyistä määritelmistä. Luvussa 2 säädetään henkilötietojen käsittelyssä noudatettavista periaatteista, luvussa 3 rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän noudattamista periaatteista, luvussa 4 rekisteröidyn oikeuksista ja luvussa 5 henkilötietojen käsittelyssä noudatettavista tietoturva vaatimuksista. Lisäksi luvussa 6 säädetään tietosuojavastaavan asettamisvelvollisuudesta, luvussa 7 henkilötietojen rajat ylittävistä siirroista, luvussa 8 henkilötietojen käsittelytoimintaa valvovasta viranomaisesta ja luvussa muista oikeusturvasäännöksistä.

Ympäristöministeriön hallinnonalan lainsäädäntöön ei sisälly säännöksiä sellaisesta henkilötietojen käsittelystä, johon sovellettava laki olisi yleisen tietosuoja-asetuksen sijaan rikosasioiden tietosuojalaki.

Ympäristönsuojelulaki

1 päivänä syyskuuta 2014 voimaan tullut ympäristönsuojelulaki (537/2014) on ympäristön pilaantumisen ehkäisemistä koskeva yleislaki. Lakia sovelletaan teolliseen toimintaan tai muuhun toimintaan, josta aiheutuu tai saattaa aiheutua ympäristön pilaantumista. Lisäksi lakia sovelletaan toimintaan, josta syntyy jätettä, sekä jätteen käsittelyyn. Lakia ei sovelleta merenkulun ympäristönsuojelulaissa (1672/2009) tai merensuojelulaissa (1415/1994) tarkoitettuun toimintaan, eikä säteilystä aiheutuvien haittavaikutusten ehkäisemiseen siltä osin, kun siitä määrätään ydinenergialaissa (990/1987) tai säteilylaissa (859/2018). Soveltaminen on rajoitettua puolustusvoimain ja rajavartiolaitoksen toiminnassa.

Ympäristönsuojelulakiin sisältyy myös useita henkilötietojen käsittelyä koskevia säännöksiä. Ympäristönsuojelulain 222 ja 223 §:ssä säädetään ympäristönsuojelun tietojärjestelmästä ja siihen tallennettavista tiedoista. Lain 164 §:ssä puolestaan säädetään otsonikerrosta heikentäviä aineita ja tiettyjä fluorattuja kasvihuonekaasuja käsittelevien henkilöiden pätevyiksiä ja toiminnan vastuuhenkilöitä koskevasta järjestelmästä. Näiden säännösten lisäksi laissa on runsas määrä erilaisia viranomaisen toiminnan kannalta välttämättömien henkilötietojen keräämisen ja käsittelyn mahdollistavia säännöksiä.

Ympäristönsuojelulain 222 §:ssä mukaista ympäristönsuojelun tietojärjestelmää käytetään ympäristönsuojeluun liittyvien tietojen hallintaan ja käsittelyyn, ympäristönlainsäädännön valvonnan toteuttamiseen, ympäristön tilan seurantaan sekä ympäristöön liittyvään tutkimukseen ja suunnitteluun. Tietojärjestelmä koostuu tiedoista, joita tallennetaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten, Ilmatieteenlaitoksen, Suomen ympäristökeskuksen ja ympäristöministeriön ylläpitämiin tietojärjestelmiin, rekistereihin ja tiedostoihin. Kyseessä on siis useille eri tallennusaloille tallennettavista tiedoista muodostuva tietokokonaisuus, ei yhdestä teknisestä ratkaisusta muodostuva tietojärjestelmä. Tietojärjestelmään tallennettavista tiedoista säädetään tarkemmin lain 223 §:ssä, jätelaissa, vesilaissa ja merenkulun ympäristönsuojelulaissa sekä joissakin niiden nojalla annetuissa asetuksissa. Tietojen tallentaminen voidaan 222 §:n mukaan tehdä järjestelmään konekielisenä tiedonsiirtona teknisen käyttöyhteyden avulla.

222 §:n 3 momentin mukaan ympäristönsuojelun tietojärjestelmän käsittelemiä tietoja sisältävien järjestelmien ylläpitäjät toimivat myös henkilötietolain mukaisina rekisterinpitäjinä. Ylläpitäjillä on salassapitosäännösten estämättä ja maksutta oikeus saada ympäristönsuojelun tietojärjestelmästä tiedot, jotka ovat tarpeen niille laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Vastaava oikeus on myös kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella, kunnan rakennusvalvontaviranomaisella ja kunnan terveydensuojeluviranomaisella.

222 §:n 6 momentin mukaan ympäristöministeriö vastaa ympäristönsuojelun tietojärjestelmän sisällöllisestä ja toiminnallisesta kehittämisestä yhteistyössä muiden ylläpitäjien kanssa. Käytännössä tämä on tarkoittanut sitä, että ympäristöministeriö on ollut mukana rahoittamassa tietojärjestelmän muodostavien tietojen tallennus- ja käsittelyalustojen kehitysoitoja ja sitä kautta vaikuttamassa myös niiden kehittämistä koskevaan päätöksentekoon. Ympäristöministeriö ei kuitenkaan kehittämisvaiheen jälkeen pääsääntöisesti käytä ympäristönsuojelun tietojärjestelmään tallennettavia tietoja omassa toiminnassaan tai muulla tavoin vaikuta järjestelmässä tapahtuvaan tietojen käsittelyyn.

YSL 164 §:ssä säädetään otsonikerrosta heikentäviä aineita ja tiettyjä fluorattuja kasvihuonekaasuja käsittelevien toiminnanharjoittajien ja henkilöiden pätevyysrekisteristä ja julkisesta tietopalvelusta. Rekisteriä ja tietopalvelua pitää turvallisuus- ja kemikaalivirasto. Pykälässä säädetään rekisteriin ja tietopalveluun tallennettavista tiedoista, tietojen luovuttamisesta, tietojen hakemisesta tietopalvelusta ja tietojen säilyttämisajoista. On hyvä huomata, että 164 §:n mukaiseen pätevyysrekisteriin ja julkiseen tietopalveluun tallennettavat tiedot eivät kuulu 222 §:ssä tarkoitettuun ympäristönsuojelun tietojärjestelmään.

Ympäristönsuojelulain nojalla on annettu useita asetuksia, joista henkilötietojen käsittelyä koskevia säännöksiä sisältyy valtioneuvoston asetukseen ympäristönsuojelusta (713/2014), valtioneuvoston asetukseen ilmanlaadusta (79/2019), valtioneuvoston asetukseen biosidivalmisteista (418/2014) ja ympäristöministeriön asetukseen biosidivalmisteita ja niiden tehoaineita koskevista hakemuksista ja ilmoituksista (419/2014).

Jätelaki

1 päivänä toukokuuta 2012 voimaantullut jätelaki (646/2011) on jätteiden hyödyntämisen edistämistä, jätehuollon järjestämistä, roskaantumisen ehkäisemistä ja roskaantuneen alueen puhdistamista koskeva yleislaki. Lailla kumottiin vuoden 1993 jätelaki (1072/1993) ja sen nojalla annettu jäteasetus (1390/1993). Lain tarkoituksena on ehkäistä jätteistä ja jätehuollosta aiheutuva vaara ja haittaa terveydelle ja ympäristölle, sekä vähentää jätteen määrää ja haitallisuutta, edistää luonnonvarojen kestävästä käytöstä, varmistaa toimiva jätehuolto ja ehkäistä roskaantumista. Lakia sovelletaan sen 2 §:n mukaan jätteeseen, jätehuoltoon ja roskaantumiseen sekä tuotteisiin ja toimintaan, joista syntyy jätettä. Lisäksi laki sovelletaan merenkulun ympäristönsuojelulaissa (1672/2009) tarkoitettuun aluksen tavanomaisesta toiminnasta peräisin olevaan jätteeseen sen jälkeen, kun jäte on toimitettu alukselta maihin ja öljyvahinkojen torjuntalaissa (1673/2009) tarkoitettussa öljyvahingossa tai aluskemikaalivahingossa syntyneeseen jätteeseen sen jälkeen, kun välttämättömät torjuntatoimet vahingon rajoittamiseksi ja öljyn tai muun haitallisen aineen keräämiseksi on tehty.

Jätelain 142 §:ssä säädetään jätehuollon rekistereistä ja tuottajarekisteristä. Jätehuollon rekistereihin kuuluvat jätteiden kansainvälisiä siirtoja koskeva rekisteri ja jätehuoltorekisteri. Kaikki edellä mainituista rekistereistä sisältävät ympäristönsuojelulain 222 §:ssä tarkoitettuun ympäristönsuojelun tietojärjestelmään kuuluvia tietoja.

Jätelain 142 §:n 1 momentissa säädetään rekisterin ylläpidosta. Sen mukaan Suomen ympäristökeskus ylläpitää rekisteriä, joka sisältää tiedot jätteen kansainvälisiä siirtoja koskevista ilmoituksista ja ennakkohyväksyntää koskevista hakemuksista, sekä niistä tehdyistä päätöksistä. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset ylläpitävät puolestaan jätehuoltorekisteriä, jossa on tiedot lain 94 §:ssä säädettyistä hakemuksista (hakemus toiminnan hyväksymisestä jätehuoltorekisteriin) ja niistä tehdyistä päätöksistä sekä lain 100 §:ssä säädettyistä ilmoituksista (ilmoitus keräystoiminnasta jätehuoltorekisteriin). Lisäksi Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ylläpitää tuottajarekisteriä, jossa on tiedot lain 101 §:ssä säädettyistä hakemuksista (hakemus tuottajarekisteriin hyväksymiseksi) ja niistä tehdyistä päätöksistä sekä lain 105 §:ssä säädettyistä ilmoituksista (tuottajan tai jäsenen ilmoittaminen tuottajarekisteriin).

142 §:n mukaisiin rekistereihin tallennettaviin tietoihin sisältyy myös henkilötietoja. Koska rekisterien tiedot muodostavat osan ympäristönsuojelulain 222 §:n mukaista ympäristönsuojelun tietojärjestelmää, toimivat 142 §:n mukaiset ylläpitäjät ympäristönsuojelulain 222 §:n nojalla näiden tietojen osalta rekisterinpitäjinä.

Jätelain 142 §:ssä 3 momentissa säädetään myös Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ylläpitämästä julkisesta tietopalvelusta. Momentin mukaan Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on pidettävä julkisesti saatavilla olevaa ajantasaista luetteloa tuottajarekisteriin hyväksytyistä tuottajista ja tuottajayhteisöistä. Luetteloon on merkittävä tuottajan tai tuottajayhteisön nimi ja y-tunnus sekä tuotteet, joita tuottajan ja tuottajayhteisön vastuu koskee. Luettelo on oltava saatavilla tietoverkossa.

Jätelain 142 §:n mukaisten rekistereiden lisäksi henkilötietoja sisältäviä tietojärjestelmiä koskevia säädöksiä sisältyy jätelain 143 §, 143 a § ja 143 b §. Jätelain 143 §:n mukaan kunnan jätehuoltoviranomainen ylläpitää 143 §:n nojalla rekisteriä, johon merkitään jätelain 39 §:n 2 momentissa tarkoitetut tiedot kiinteistöittäisestä jätteen kuljetuksesta. 39 §:n 2 momentin mukaan jätteen kuljettajan on vuosittain annettava tiedot kunnan jätehuoltoviranomaiselle kiinteistöistä, joilta jätettä on noudettu, sekä jätteiden tyhjennyskerroista kiinteistöittäin ja jätelajeittain. Kuljettajan antamista tiedoista on säädetty tarkemmin asetuksella.

143 §:ssä on säädetty myös rekisteriin tallennettavien tietojen säilytysajoista ja luovuttamisesta. Kunnan jätehuoltoviranomaisen jätteenkuljetusrekisteriin merkitsemät henkilötiedot säilytetään viisi vuotta rekisteriin merkitsemisen jälkeen. Rekisteriin tallennettujen henkilö- ja muiden tietojen salassapidosta ja luovuttamisesta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa sekä henkilötietojen muusta käsittelystä henkilötietolaissa.

Jätelain 143 a §:ssä säädetään puolestaan jätteiden ja sivuvirtojen tietopalustasta ja 143 b §:ssä tietopalustalle tallennettuja tietoja koskevasta tiedonsaantioikeudesta. Pykälät ovat uusia ja ne ovat tulleet voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020. Jätteiden ja sivuvirtojen tietopalustaa käytetään kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun edellytyksenä olevan muun palvelutarjonnan puutteen toteamiseen, palvelua koskevien tietojen hallintaan ja käsittelyyn sekä palvelun seurantaan ja valvontaan. Tietopalustaa voidaan käyttää myös muuhun jätteiden ja sivuvirtojen vaihdantaan.

143 a §:n mukaan tietopalustaa ylläpitää Motiva Oy, joka toimii myös yleisen tietosuojasetuksen mukaisena rekisterinpitäjänä. Ympäristöministeriö osallistuu kuitenkin tietopalustan sisällölliseen ja toiminnalliseen kehittämiseen yhteistyössä Motiva Oyn kanssa.

Jätelain nojalla on annettu useita asetuksia, joista henkilötietojen keräämisen ja muunlaisen käsittelyn mahdollistavaa sääntelyä sisältyy seuraaviin:

- valtioneuvoston asetus jätteistä 179/2012,
- valtioneuvoston asetus paristoista ja akuista 520/2014,
- valtioneuvoston asetus romuajoneuvoista sekä vaarallisten aineiden käytön rajoittamisesta ajoneuvoissa 123/2016,
- valtioneuvoston asetus sähkö- ja elektroniikkalaiteromusta 519/2014,
- valtioneuvoston asetus käytöstä poistettujen renkaiden erilliskeräyksestä ja kierrätyksestä 527/2013,
- valtioneuvoston asetus keräyspaperin erilliskeräyksestä ja kierrätyksestä 528/2013,
- valtioneuvoston asetus pakkauksista ja pakkausjätteistä 518/2014 ja
- valtioneuvoston asetus juomapakkausten palautusjärjestelmästä 526/2013.

Laki Etelämantereen ympäristönsuojelusta

Etelämantereen ympäristönsuojelusta annetun lain (28/1996) tavoitteena on Etelämanneralueen ympäristön ja siihen liittyvien ekosysteemien kokonaisvaltainen suojeleminen. Lakia sovelletaan suomen kansalaiseen; suomalaisen oikeushenkilöön, alukseen tai ilma-alukseen; ulkomaiseen

luonnolliseen henkilöön, jolla on Suomessa vakinainen asuinpaikka; sekä ulkomaiseen luonnolliseen henkilöön, oikeushenkilöön, alukseen tai ilma-alukseen, joka osallistuu toimintaan, jolle on kyseessä olevan lain mukaan annettu lupa. Lain 5 §:n mukaan sellaiseen Etelämanteralueella harjoitettavaan toimintaan, joka ei ole lain 4 §:n nojalla kiellettyä, sekä lain 23 §:ssä tarkoitettuun vieraiden eliölajien tuomiseen on oltava lupa, jos lain 6 §:stä ei muuta johdu. Lupaa haetaan Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta.

Lupahakemuksen sisällöstä säädetään lain 14 §:ssä ja Etelämantereen ympäristönsuojelusta annetun asetuksen (122/1998) 4 §:ssä. Asetuksen 4 §:n mukaan hakemukseen tulee sisällyttää muun muassa hakijan tai, jos hakijoita on useampia, kunkin nimi tai toiminimi, kotikunta tai kotipaikka ja kansalaisuus. Silloin kun hakijana on luonnollinen henkilö, nämä tiedot on katsottava hakijan henkilötiedoiksi.

Etelämantereen ympäristönsuojelusta annetussa laissa ja asetuksessa ei ole mainintaa siitä, että lupahakemukset tai niitä koskevat päätösasiakirjat tulisi tallentaa ympäristönsuojelulain 222 §:n mukaiseen ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. Myöskään ympäristönsuojelulain 222 §:ssä ja 223 §:ssä ei ole nimenomaista mainintaa tästä. Kun otetaan huomioon ympäristönsuojelun tietojärjestelmän käyttötarkoitukset, voidaan kuitenkin ajatella, että myös Etelämantereen ympäristönsuojelusta annetun lain mukaiset hakemukset ja päätökset kuuluisivat ympäristönsuojelun tietojärjestelmän muodostaviin tietoihin.

Maa-aineslaki

Maa-aineslain (555/1981) tavoitteena on aineiden ottaminen ympäristön kestävästä kehityksestä tukevalla tavalla. Tavoitteena on turvata aineiden saatavuus sekä maa-ainesmuodostumissa esiintyvä pohjavesi niin määrällisesti kuin laadullisesti vaarantamatta luonnon monimuotoisuutta. Lisäksi maa-ainesvaroja tulee käyttää säästeliäästi ja taloudellisesti. Aineksia tulee myös kierrättää ja mahdollisuuksien mukaan käyttää korvaavia materiaaleja. Maa-aineslakia sovelletaan kiven, soran, hiekan, saven ja mullan ottamiseen pois kuljetettavaksi taikka paikalla varastoitavaksi tai jalostettavaksi. Laki ei koske kaivoslakiin perustuvaa aineiden ottamista eikä rakentamisen yhteydessä irrotettujen aineiden ottamista ja hyväksikäyttöä, mikäli toimenpiteellä on viranomaisen lupa tai hyväksytty suunnitelma. Laki ei myöskään koske aineiden ottamista vesialueella, jos se edellyttää vesilain mukaisen aluehallintoviraston luvan. Maa-ainesten ottamisessa on lisäksi noudatettava muiden lakien säännöksiä. Lupa-asiaa ratkaistaessa ja muissa viranomaispäätöksissä on erityisesti noudatettava, mitä luonnonsuojelulaissa ja sen nojalla säädetään.

Maa-ainesten ottamista säännellään maa-aineslain mukaisella lupamenettelyllä. Lupa ei ole tarpeen, jos aineksia otetaan omaa tavanomaista kotitarvekäyttöä varten asumiseen tai maa- ja metsätalouteen. Lupaa maa-ainesten ottamiseen haetaan kirjallisesti kunnan toimivaltaiselta viranomaiselta. Lupahakemuksessa esitetään keskeiset tiedot luvan hakijasta ja maa-ainesten ottamisesta. Hakemukseen liitetään tarvittaessa YVA -lain mukainen arviointiselostus tai luonnonsuojelulain 65 §:n mukainen ns. Natura-arviointi. Myös viranomaislausunnot sekä naapurien ja muiden tahojen kuulemista koskevat tiedot liitetään hakemukseen.

Maa-ainesten ottamista koskevan valtioneuvoston asetuksen (926/2005) 1 §:ssä säädetään maa-aineslupan hakemisesta.

Laki rakennusten energiatodistustietojärjestelmä

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus pitää rakennusten energiatodistustietojärjestelmästä annetun lain (147/2015) nojalla rakennusten energiatodistustietojärjestelmää. Tietojärjestel-

mää pidetään lain 1 §:n mukaan rakennuksen energiatodistuksesta annetussa laissa (50/2013) tarkoitettujen energiatodistusten laatimista varten, energiatodistusten laatimisen valvomiseksi, todistusten ja niissä olevien tietojen käytön valvomiseksi, todistusten laatijoiden valvomiseksi ja tietopalvelutehtäviä varten. Tietojärjestelmään kuuluu rekisteri rakennuksen energiatodistuksesta annetun lain 12 §:ssä tarkoitetuista energiatodistuksen laatijoista, energiatodistusrekisteri sekä valvontatietorekisteri. Tietojärjestelmä koostukin näin ollen kolmesta eri tietoaalustasta.

Rakennusten energiatodistustietojärjestelmän muodostaviin rekistereihin tallennettavista tiedoista säädetään tarkemmin lain 2 §:ssä (rekisteri energiatodistuksen laatijoista), 3 §:ssä (energiatodistusrekisteri) ja 6 §:ssä (valvontatietorekisteri). Näiden tietojen poistamisesta säädetään puolestaan energiatodistusten laatijoista pidettävän rekisterin ja energiatodistusrekisterin osalta lain 7 §:ssä ja valvontarekisterin osalta lain 8 §:ssä.

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ylläpitää lain 5 §:n nojalla myös yleisessä tietoverkossa olevaa julkista tietopalvelua energiatodistusten laatijoita koskevaan rekisteriin merkittyjen henkilöiden nimistä, pätevyysten tasoista ja voimassaoloajoista sekä toiminta-alueista. Tietopalveluun voidaan energiatodistuksen laatijan pyynnöstä merkitä myös postiosoite, sähköpostiosoite, puhelinnumero, toiminnan internet-osoite sekä yrityksen nimi. Tiedot tulee poistaa julkisesta tietopalvelusta välittömästi sen jälkeen, kun on saatu tieto laatijan kuolemasta. Henkilötunnuksia ei saa merkitä tietopalveluun.

5 §:n mukaiseen julkiseen tietopalveluun voidaan merkitä myös joitakin tietoja energiatodistusrekisteristä. Saatavilla saadaan pykälän mukaan pitää seuraavia tietoja:

- 1) rakennuksen nimi, osoite, valmistumisvuosi, käyttötarkoituksenluokka ja energiatehokkuusluokka;
- 2) todistustunnus, todistuksen laatija, todistuksen laatimispäivä ja viimeinen voimassaolopäivä;
- 3) lämmitetty nettoala, lämmitysjärjestelmän kuvaus, ilmanvaihtojärjestelmän kuvaus, laskettu kokonaisenergiankulutus ja ostoennergiankulutus energiamuodoittain ja käytetty energiamuodon kerroin;
- 4) energiatehokkuutta parantavat toimenpiteet.

Edellä mainitusta poiketen, tietopalvelussa ei kuitenkaan saada pitää saatavilla yhden tai kaksi huoneistoa käsittävälle asuinrakennukselle tehtyyn energiatodistukseen liittyviä tietoja. Lain perustelutekstissä (HE 335/2014 vp) on katsottu, että pienten asuinrakennusten todistustiedot sisältävät sellaisia henkilötietoja ja muita tietoja, joita ei yksityiselämän kunnioittamisen varmistamiseksi ole syytä pitää saatavilla ilman etukäteistä ja luovutuskohtaista käyttötarkoituksen selvittämistä.

2.4 Käytäntö

2.4.1 Ympäristönsuojelun tietojärjestelmään kuuluvia tietoja sisältävät järjestelmät, rekisterit ja tiedostot

Ympäristönsuojelulain 222 §:ssä ei ole erikseen yksilöity sitä, mihin järjestelmiin, rekistereihin ja tiedostoihin ympäristönsuojelun tietojärjestelmän muodostamia tietoja sisältyy. Muualla lainsäädännössä on kuitenkin joitakin säädöksiä siitä, mille alustoille tietojärjestelmään kuuluvia tietoja tallennetaan. Jätelain 142 §:n nojalla järjestelmään kuuluvat Suomen ympäristökeskuksen ylläpitämä rekisteri jätteen kansainvälisistä siirroista; elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ylläpitämä jätehuoltorekisteri; ja Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristö-

keskuksen ylläpitämä tuottajarekisteri. Vesilain mukaan tietojärjestelmään puolestaan kuuluvat kyseisen lain 12 luvun 6 §:ssä tarkoitettu vesiyhteisörekisteri ja lain 19 luvun 21 §:ssä mukaan myös vanhan vesilain 12 luvun 11 §:ssä tarkoitettu vesipäätesrekisteri. Lisäksi ympäristönsuojelulain 223 §:ssä tarkoitettuja ilmanlaatutietoja tallennetaan ilmanlaatua koskevan asetuksen 20 §:n nojalla ympäristönsuojelun tietojärjestelmän ilmanlaatuosaan ja ympäristönsuojelulain nojalla annettuja päätöksiä julkaistaan ympäristönsuojelulain 85 a §:n nojalla ympäristölupa-asioiden tietopalveluun, jonka voidaan siten katsoa myös kuuluvan ympäristönsuojelun tietojärjestelmää.

Näiden lainsäädännöstä ilmenevien tallennusalojen lisäksi ympäristönsuojelulakia koskevassa hallituksen esityksessä (HE 214/2013) on todettu, että ympäristönsuojelun tietojärjestelmään kuuluvaa tietoa sisältyy myös ympäristöhallinnon asianhallintajärjestelmään, valvonta- ja kuormitustietojärjestelmään, maaperän tilan tietojärjestelmään, meluntorjunnan tietojärjestelmään, ilmapäästötietojärjestelmään ja käytöstä poistettujen kaivannaisjätteen jätealueiden tiedostoon. Ympäristöhallinnon tietojärjestelmissä on kuitenkin vuoden 2014 jälkeen tapahtunut muutoksia, jonka seurauksena osa näistä järjestelmistä on korvautunut joko kokonaan tai osittain uusilla järjestelmillä. Lisäksi käyttöön on otettu joitakin uusia alustoja, joiden sisältämien tietojen voidaan myös katsoa kuuluvan ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. Tämän vuoksi tietojärjestelmään tallennettavien tietojen tallennusaloja tarkastellaan tässä vielä tarkemmin niiltä osin kuin niistä ei ole säädetty edellä kuvatuissa laeissa.

Ympäristöhallinnon asianhallintajärjestelmät

Ympäristöhallinnossa on tällä hetkellä käytössä useampi asianhallintajärjestelmä, joihin tallennetaan tietoja viranomaisissa vireille tulleista asioista ja niiden johdosta tehdyistä ratkaisuista tai muista toimenpiteistä. Lisäksi asianhallintajärjestelmiä käytetään muun muassa asiakirjojen välittämiseen, arkistointiin ja raportointiin. Osa ympäristöhallinnon asianhallintajärjestelmiin tallennettavista tiedoista ovat ympäristönsuojelulain 222 §:n ja 223 §:n tarkoittamia ympäristönsuojelun tietojärjestelmään kuuluvia tietoja. On kuitenkin huomattava, että asianhallintajärjestelmät sisältävät paljon myös tietoa, joka ei kuulu ympäristönsuojelun tietojärjestelmään.

Aluehallintovirastoissa ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa otettiin vuonna 2012 käyttöön uusi asianhallintajärjestelmä USPA. Järjestelmän kehittämisestä ja teknisestä ylläpidosta vastaa ELY-keskusten sekä TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskus.

Ympäristöministeriö on keväällä 2018 ottanut käyttöön valtioneuvoston yhteisen VAHVA-asianhallintajärjestelmän. Valtioneuvoston kanslia vastaa järjestelmän teknisestä ylläpidosta ja siihen liittyvästä sopimusten hallinnasta. Ministeriöt vastaavat puolestaan järjestelmään tallentamistaan tiedoista ja niiden käsittelemisestä.

USPA ja VAHVA ovat korvanneet ympäristöministeriössä ja aluehallinnossa aikaisemmin käytössä olleen AHJO asianhallintajärjestelmän. AHJO on edelleen käytössä Suomen ympäristökeskuksella. Suomen ympäristökeskus tulee ottamaan käyttöön niin sanotun VirastoVAHVA:n keväällä 2020, minkä jälkeen AHJO:n käyttö lopetetaan kokonaan ja järjestelmä poistetaan käytöstä.

Sähköinen lupapalvelu

Sähköisessä lupapalvelussa toiminnanharjoittajat voivat laittaa sähköisesti vireille ympäristönsuojelulain mukaisia ja vesilain mukaisia lupa-asioita. Toiminnanharjoittajat täyttävät palve-

lussa lupahakemuksen, joka siirtyy palvelusta suoraan aluehallinnon asianhallintajärjestelmään toimivaltaisen aluehallintoviraston käsiteltäväksi.

Sähköinen lupapalvelu otettiin käyttöön vuonna 2017. Palvelu on kehitetty ympäristöministeriön ja aluehallintovirastojen hallinto- ja kehittämiskeskuksen yhteishankkeena. Aluehallintovirastojen hallinto- ja kehittämiskeskus (HAKE) vastaa palvelun teknisestä ylläpitämisestä ja toimivaltainen aluehallintovirasto toiminnanharjoittajan vireille laittaman asiakirjan käsittelyä.

Lupahakemuksien mukana lupapalveluun tallentuu lainsäädännön edellyttämät tiedot mm. toiminnan luonteesta, sen sijaintipaikasta ja suunnitellusta aloittamisajankohdasta. Tallennettaviin tietoihin sisältyy aina myös jossain määrin henkilötietoja. Toiminnanharjoittajan ollessa yritys palveluun tallentuu vähintään toiminnanharjoittajan yhteyshenkilön nimi- ja yhteystiedot. Toiminnanharjoittajan ollessa luonnollinen henkilö (toiminimellä toimintaa harjoittavat) palveluun tallentuu myös tämän nimitieto ja toisinaan myös tieto tämän kotiosoitteesta.

Sähköiseen lupapalveluun kirjautuminen edellyttää vahvaa tunnistautumista.

Ympäristönsuojelun tietojärjestelmän valvontaosio (YLVA) ja valvonta- ja kuormitustietojärjestelmä (VAHTI)

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ympäristövastualueet käyttävät ympäristönsuojelun tietojärjestelmän valvontaosiota suorittaessaan ympäristönsuojelulain ja vesilain nojalla toiminnanharjoittajille myönnettyjen lupien valvontaa. Toiminnanharjoittajat voivat toimittaa valvontaosioon lupamääräysten edellyttämiä seurantatietoja käyttäen palvelussa olevia sähköisiä lomakkeita. Toimivaltaisen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimivaltainen valvoja tarkistaa järjestelmässä toiminnanharjoittajan toimittavat tiedot ja merkitsee tarvittaessa järjestelmään tietoja tarkastuskäynneistä tai toiminnasta saaduista häiriöilmoituksista. Vaikka järjestelmä on pääsääntöisesti tarkoitettu elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten käyttöön, voidaan siihen tarvittaessa myöntää käyttöoikeuksia myös muille viranomaisille, mikäli näiden tehtävien suorittaminen sitä edellyttää. Lisäksi järjestelmästä voidaan toimittaa tietoja esimerkiksi Tullille, Luonnonvarakeskukselle ja Verohallinnolle näiden tehtävien suorittamista varten.

Tietojärjestelmään tallennetaan tietoja toiminnanharjoittajasta, toiminnan aiheuttamista päästöistä ja toimintaan kohdistetuista valvontatoimenpiteistä. Tallennettaviin tietoihin sisältyy myös henkilötietoja. Toiminnanharjoittajan ollessa luonnollinen henkilö, järjestelmään kerätään toiminnanharjoittajan nimi, osoite toimipaikkaan, puhelinnumero ja sähköpostiosoite. Toiminnanharjoittaja antaa tietonsa itse joko sähköisen asiointipalvelun kautta tai suoraan viranomaiselle. Toiminnanharjoittajan ollessa yritys tai muu organisaatio, järjestelmään kerätään tämän organisaation yhteyshenkilön nimi, yhteystiedot ja organisaatitiedot. Yhteyshenkilö antaa tiedot organisaation puolesta joko sähköisen asioinnin kautta tai suoraan viranomaiselle. Lisäksi järjestelmään voidaan kerätä kolmannelta osapuolelta (muu kuin toiminnanharjoittaja tai viranomainen) nimi ja yhteystiedot silloin, kun tällainen kolmas osapuoli ilmoittaa toiminnanharjoittajaa koskien kokemastaan haitasta.

Ympäristönsuojelun tietojärjestelmän valvontaosio otettiin käyttöön vuonna 2018. Ympäristöministeriö on tehnyt sopimuksen palvelun kehittämisestä ELY-keskusten sekä TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskuksen (KEHA-keskus) kanssa. Järjestelmän kehittäminen jatkuu edelleen. Tulevaisuudessa myös järjestelmän tekninen ylläpito tulee olemaan KEHA-keskuksen vastuulla.

Ympäristönsuojelun tietojärjestelmän valvontaosio korvasi käyttöön tulleessaan ympäristöhallinnon vanhan valvonta- ja kuormitustietojärjestelmän (VAHTI).

Maaperän tilan tietojärjestelmä (MATTI)

Maaperän tilan tietojärjestelmään tallennetaan tietoja maa-alueista, joihin on niillä nyt tai aikaisemmin harjoitetun toiminnan seurauksena päässyt tai saattanut päästä haitallisia aineita, sekä tietoa tällaisiin alueisiin kohdistuneista selvitys- ja kunnostustoimenpiteistä. Järjestelmään tallennetaan tietoja alueiden sijainnista ja omistajista, alueella harjoitetusta toiminnasta, maankäytöstä, etäisyyksistä (esimerkiksi asutukseen tai pohjavesialueeseen), maaperässä havaituista haitta-aineista ja alueella tehdyistä tutkimuksista ja kunnostuksista. Järjestelmään tallennetut tiedot auttavat viranomaisia ympäristönsuojelussa, maankäytön suunnittelussa ja maaperän puhdistustoimenpiteiden suunnittelussa.

Suomen ympäristökeskus vastaa järjestelmän kehittämisestä ja käyttöoikeuksien hallinnasta. Se on tehnyt järjestelmän teknisestä ylläpidosta sopimuksen KEHA-keskuksen kanssa. Järjestelmän tietosisällöstä on joitakin linkityksiä toisiin Suomen ympäristökeskuksen sopimusten puitteissa hoidettuihin järjestelmiin ja aineistoihin. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten pilaantuneisiin maa-alueisiin liittyvää valvontaa suorittavilla virkamiehillä ja Turun ja Helsingin kaupunkien ympäristönsuojeluviranomaisilla on järjestelmän tietoihin muokkaus-oikeudet. Lisäksi muiden kuntien viranomaisilla ja erilaisilla julkisilla organisaatioilla on katseluoikeudet järjestelmän tietoihin.

Suomen ympäristökeskuksessa on paraikaa käynnissä uuden MATTI-järjestelmän kehittämisprojekti. Uusi järjestelmä tullaan ottamaan käyttöön kevään 2020 aikana. Järjestelmän käyttötarkoitus tulee pysymään samana, mutta tietoalusta tullaan rakentamaan uudestaan ja sovittamaan yhteen ympäristöhallinnon muiden järjestelmien kanssa.

Meluntorjunnan tietojärjestelmä

Vanhan ympäristönsuojelulain (86/2000) 25 a §:n perusteella on kehitetty meluntorjunnan tietojärjestelmä, jonka tarkoituksena on tehostaa meluselvitysten hyödyntämistä viranomaistyössä sekä hallinnon ulkopuolisten tahojen toiminnassa. Järjestelmään tallennetaan meluselvitysten ja meluntorjunnan toimintasuunnitelmien lisäksi maankäytön suunnitteluun, ympäristölupamenettelyyn ja ympäristövaikutusten arviointimenettelyyn liittyviä meluselvityksiä. Järjestelmään voidaan lisäksi merkitä melua aiheuttavien toimintojen ja melusteiden sijainteja.

Meluntorjunnan tietojärjestelmä sisältää muun muassa seuraavia tietoja lento-, tie-, raide- ja rautatieliikenteen meluselvityksistä. Järjestelmään on koottu myös meluselvityksiin liittyvät paikkatiedot vuodesta 2006 alkaen.

Tietoja tietojärjestelmään voivat tallentaa ympäristöhallinnon viranomaiset, Suomen ympäristökeskus, toiminnanharjoittajat sekä meluselvitysten tekijät. Järjestelmän käyttäminen vaatii käyttöoikeudet, joiden hallinnoimisesta vastaa Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Uudenmaan ELY-keskuksella erikoistumistehtävä meluasioihin. Tietoja tallentavat tahot voivat myös selailla tietojärjestelmän tietoja. Muut tiedontarvitsijat voivat selata tietojärjestelmän tietoja ympäristö- ja paikkatietopalvelu Oivan kautta.

Ilmapäästötietojärjestelmä

Ilmanlaatuun liittyviä ympäristönsuojelulain 27 §:ssä säädettyjä tietoja on ilmanlaatuosion lisäksi kerätty myös Suomen ympäristökeskuksen ylläpitämään ilmapäästötietojärjestelmään.

Suoman ympäristökeskus toimii ilman epäpuhtauspäästöinventaarioiden vastuulaitoksena ja raportoi Suomen päästöjä YK:n kaukokulkeutumissopimuksen ja EU:n päästökattodirektiivin mukaisesti. Ilmapäästötietojärjestelmää käytetään eri laskentajärjestelmissä tuotettujen päästötietojen järjestämiseen kansainväliseen formaattiin ja muuhun dataan liittyvän tiedon säilyttämiseen. Osat tietosisällöstä ovat luottamuksellisia. Kansainvälisille järjestöille raportoidut tiedot ja niihin liittyvä dokumentaatio sisältää yksinomaan julkista tietoa ja nämä julkaistaan myös ympäristöhallinnon internetsivuilla. Järjestelmään sisältyy myös henkilötietoja.

Ilmapäästötietojärjestelmä sisältää tietoa koko maan kaikkien päästölähteiden päästöistä ilmaan (kokonaispäästöt). Päästötiedot erilaisista lähteistä luokitellaan kansainvälisten ilmasto- ja kaukokulkeutumissopimusten mukaisesti seuraaviin päästölähdeluokkiin: sähkön- ja lämmöntuotanto, teollisuusprosessit, liuottimien ja tuotteiden käyttö, liikenne ja muut liikkuvat, maatalous, maankäyttö ja metsät, ja jätteiden ja jätevesien käsittely.

Järjestelmää ylläpitää ja käyttää Suomen ympäristökeskus.

Käytöstä poistettujen kaivannaisjätteen jätealueiden tiedosto

Kaivannaisjätedirektiivin mukaan käytöstä poistetut tai hylätyt vakavaa ympäristön pilaantumista tai ympäristölle mahdollista vaaraa aiheuttavat kaivannaisjätteen jätealueet tulee luetteloida ja olla julkisesti saatavilla. Ympäristöministeriö ylläpitää tiedostoa kyseisistä jätealueista ja tiedosto on julkisesti saatavilla ympäristöministeriön verkkosivuilla.

Käytöstä poistettujen kaivannaisjätteen jätealueiden tiedostoon merkitään jätealueen numero, sijainti ja alueen valvonnasta vastaava elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Lisäksi tiedostoon merkitään kaivos, alueella esiintyvät malmityypit ja jätelajien määrä. Tiedosto ei sisällä tiedostosta vastaavan virkamiehen nimen lisäksi muita henkilötietoja.

2.4.2 Maa-aineisten ottamisen ja sen vaikutusten seurannan tietojärjestelmä

Maa-aineslain 23 b §:ssä säädetään maa-ainesten ottamisen ja sen vaikutusten seurannan järjestämiseksi ylläpidettävästä tietojärjestelmästä (jäljempänä NOTTO-järjestelmä). NOTTO-järjestelmä sisältää keskeiset tiedot maa-aineslain mukaisista ottamisluvista sekä niihin liittyvistä otetun maa-aineksen määrä- ja laatu-tiedoista. Ottamisluvat sisältävät henkilötietoja, mm. luvanhaltijan nimi- ja yhteystietoja sekä ottamispaiikkojen sijaintitietoja, jotka voidaan katsoa henkilötiedoksi silloin, kun kiinteistönomistaja on luonnollinen henkilö. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä maa-aineslaissa tarkoitettulla lupa- ja valvontaviranomaisella on oikeus saada maksutta käyttöönsä NOTTO-järjestelmästä valvonnan ja seurannan kannalta tarpeelliset tiedot. NOTTO-järjestelmän henkilötietojen käsittelystä säädetään maa-aineslain 23 b §:ssä siten, että käsittelyssä on noudatettava henkilötietolakia (523/1999).

NOTTO-järjestelmää ylläpitävät elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset, sekä Suomen ympäristökeskus. SYKE tilaa järjestelmän teknisen ylläpidon KEHA-keskukselta. NOTTO-järjestelmään liittyy myös SYKE:n ylläpitämä avoin karttapalvelu ”Maa-ainestenottoluvat ja kiviainesvarannot”, joka ei sisällä henkilötietoja.

2.5 Nykytilan arviointi

Eräisiin ympäristöministeriön hallinnonalan lakeihin sisältyy viranomaisten suorittaman henkilötietojen käsittelyn mahdollistavia säännöksiä, sekä säännöksiä henkilötietoja sisältävistä tietojärjestelmistä. Keskeisin näistä säännöksistä sisältyy ympäristönsuojelulain 222 §:ään,

jossa säädetään ympäristönsuojelun tietojärjestelmästä. Kyseinen säädös on perustana useissa ympäristöhallinnon tietojärjestelmissä tapahtuvalle tietojen käsittelylle. Jätelain ja sen nojalla annettujen asetusten piiriin kuuluvat jätehuollon rekisterit ja tuottajavastuurekisteri, sekä rekisteri jätteiden kuljetuksista ja jätteiden ja sivuvirtojen tietoaalusta. Jätehuollon rekistereihin ja tuottajavastuurekisteriin sisältyvät tiedot kuuluvat myös ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. Maa-aineslain 23 b §:ään perustuu aluehallinnossa käytössä oleva maa-ainesten ottamisen seurannan ja valvonnan tietojärjestelmä ja rakennusten energiatodistustietojärjestelmästä annetun lain nojalla pidetään useita energiatodistuksiin ja niiden myöntämiseen liittyviä rekistereitä.

Ympäristöhallinnossa käytettäviä tietojärjestelmiä on viime vuosina pyritty kehittämään siten, että sähköistä toimintaympäristöä pystytään hyödyntämään yhä laajemmin ja tehokkaammin viranomaisten päätöksenteossa ja sitä koskevassa viestinnässä. Osana tätä tietojärjestelmien välille on pyritty muun muassa rakentamaan erilaisia rajapintaratkaisuja, joiden avulla vireillä olevia asioita koskevia tietoja siirretään järjestelmästä toiseen. Asiakkaille tietojärjestelmien kehitys on näkynyt siten, että heille on enenevässä määrin pyritty tarjoamaan mahdollisuus toimittaa toimintaansa koskevat hakemus- ja raportointiasiakirjat viranomaiselle sähköisesti, sekä seurata tätä kautta toimintaa koskevien vireillä olevien asioiden käsittelyä. Samalla asiointikanavia on pyritty keskittämään muutamiin foorumeihin useista eri paikoista löytyvien verkkolomakkeiden sijaan.

Käytännössä tämä kehitys on johtanut siihen, että yhä useammin tietojärjestelmiä käyttävät samaan aikaan useat eri viranomaiset ja yhteen järjestelmään tallennettu tieto siirtyy usein myös muihin ympäristöhallinnon tietojärjestelmiin, jossa niitä saatetaan käyttää muiden viranomaistehtävien suorittamiseen. Tällaisessa monitoimijaympäristössä on välillä vaikea hahmottaa, kuka järjestelmän kehittämiseen, käyttöön ja sisällön ylläpitoon osallistuvista toimijoista vastaa lopulta järjestelmissä tapahtuvasta henkilötietojen käsittelystä ja sen lainmukaisuudesta. Kun vastuukysymykset eivät ole selkeät, vaarana on, että hallinnon asiakkaiden oikeudet eivät toteudu parhaimmalla mahdollisella tavalla. Ympäristöministeriössä on hallituksen esityksen valmistelun yhteydessä havaittu, että joissakin tietojärjestelmissä tapahtuvan henkilötietojen käsittelyn osalta on epäselvää, kuka vastaa yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisista rekisterinpitäjän velvoitteista ja miltä osin. Tämän takia on katsottu tarpeelliseksi vahvistaa eri osapuolten roolit lainsäädännössä.

Ympäristönsuojelulain 222 §:n mukaiseen ympäristönsuojelun tietojärjestelmässä on jo säädetty tietojärjestelmän rekisterinpitäjästä. Sen mukaan rekisterinpitäjiä ovat ne pykälässä mainitut ympäristöhallinnon viranomaiset, jotka ylläpitävät järjestelmiä, rekistereitä ja tiedostoja, joihin ympäristönsuojelun tietojärjestelmään kuuluvia tietoja sisältyy. Hallituksen esityksessä on todettu, että kukin rekisterinpitäjä vastaa oman tietojärjestelmän, tiedoston tai rekisterin osalta henkilötietolaissa rekisterinpitäjälle asetetuista vaatimuksista. Ympäristönsuojelulaissa tai hallituksen esityksessä ei ole erikseen eritelty sitä, mikä viranomainen vastaa mistäkin järjestelmästä. Joidenkin järjestelmien osalta on epäselvää, keitä sen käyttöön osallistuvista organisaatioista voidaan ylipäättänsä pitää järjestelmän ylläpitäjinä.

Toisin kuin ympäristönsuojelulaissa, maa-aineslain 23 b §:ssä on säädetty maa-ainesten ottamisen seurannan ja valvonnan tietojärjestelmän ylläpitäjistä yksiselitteisesti. Pykälässä ei ole kuitenkaan erikseen säädetty järjestelmän rekisterinpitäjistä. Lisäksi 23 b §:ään sisältyy tarpeettomaksi osoittautunut säännös, jonka mukaan ympäristöministeriö voi sopia, että järjestelmän ylläpitoon osallistuu tarvittavilta osin muu asiantuntijalaitos.

Ympäristönsuojelulain 223 §:ssä ei ole erillistä mainintaa siitä, että Etelämantereen ympäristönsuojelusta annetun lain mukaisia päätöksiä tulisi tallentaa ympäristönsuojelun tietojärjes-

telmään. Käytännössä näitä päätöksiä kuitenkin tallennetaan ainakin ympäristöhallinnon asiantuntijajärjestelmään. Päätöksiä voidaan ympäristönsuojelun tietojärjestelmän käyttötarkoitus huomioon ottaen pitää juuri sellaisena tietona, jota järjestelmään muutenkin tulisi tallentaa, vaikka Etelämantereen ympäristönsuojelulaisissa tarkoitettussa toiminnassa ei olekaan kyse ympäristönsuojelulain mukaisesta toiminnasta.

Ympäristöministeriön hallinnonalaan kuuluvaan lainsäädäntöön sisältyy myös joitakin viittauksia nyt jo kumottuun henkilötietolakiin. Nämä viittaukset on tarpeen korjata.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen tavoitteena on tehdä tietosuojasetuksesta ja henkilötietojen suojaa koskevan kansallisen lainsäädännön muutoksista johtuvat muutokset eräisiin ympäristöministeriön hallinnonalan henkilötietojen käsittelyä koskeviin lakeihin. Lakien muutokset ottaisiin huomioon toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset ja nykyaikaisen henkilötietojen suojan vaatimukset ja mahdollistaisivat uudet nykyaikaiset toimintatavat. Lainmuutoksella yhtenäistettiin ympäristöministeriön hallinnonalan lainsäädännön säännöksiä, jotka koskevat henkilötietoja sisältäviä tietojärjestelmiä. Samoin muutoksilla selkeytettäisiin erityissääntelyn suhdetta yleissääntelyyn.

Keskeisimmät ehdotukset koskisivat ympäristönsuojelulakia ja maa-aineslakia. Ympäristönsuojelulain 222 §:ä ehdotetaan muutettavaksi siten, että pykälään otettaisiin uusi momentti 1, jolla mahdollistettaisiin ympäristönsuojelun tietojärjestelmistä ja niiden ylläpitäjistä säättäminen valtioneuvoston asetuksella. Lisäksi pykälään tehtäisiin joitakin teknisluonteisia korjauksia. Ympäristönsuojelun 223 §:ään lisättäisiin myös uusi momentti 4, jossa säädettäisiin Etelämantereen ympäristönsuojelusta annetun lain mukaisten lupahakemusten ja päätösten tallentamisesta ympäristönsuojelun tietojärjestelmään.

Maa-aineslain 23 b §:ä ehdotetaan muutettavaksi siten, että pykälän momentissa säädettäisiin myös yleisen tietosuojasetuksen mukaisista rekisterinpitäjistä. Rekisterinpitäjinä toimisivat samaan tapaan kuin ympäristönsuojelun tietojärjestelmässä tietojärjestelmän ylläpitäjät. Ylläpitäjät vastaavat käytännössä henkilötietojen käsittelyä koskevasta päätöksenteosta, jolloin ne kantavat loogisesti myös vastuun tästä päätöksenteosta. Samalla pykälän 3 momentista korjattaisiin viittaus vanhaan henkilötietolakiin.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi jätelaista ja energiatodistustietojärjestelmästä annetusta laista löytyviä viittauksia vanhaan henkilötietolakiin.

4 Esityksen vaikutukset

Tietosuoja sääntelyn uudistaminen on tuonut henkilötietoja käsitteleville organisaatioille mukanaan uusia velvollisuuksia ja tarpeen tarkistaa organisaatioiden henkilötietojen käsittelyä koskevia toimintatapoja. Toimintatapojen muutoksien seurauksena organisaatioille on aiheutunut taloudellisia kustannuksia, jotka ovat liittyneet muun muassa lisääntyneisiin resurssi- ja osaamistarpeisiin. Nämä kustannukset ovat kuitenkin aktualisoituneet jo tietosuoja sääntelyn toimeenpanovaiheessa, eikä tällä esityksellä voida katsoa olevan samanlaisia kustannusvaikutuksia sen vaikutuspiirissä oleville toimijoille.

Esityksen keskeisimpänä vaikutuksena voidaan katsoa olevan rekisterinpitäjyydestä säättämisestä johtuva positiivinen vaikutus eri väestöryhmien oikeuksien toteutumiseen. Erityisesti esityksellä on vaikutuksia niihin ympäristöhallinnon asiakkaisiin, joiden henkilötietoja käsitellään esitettyjen muutosten kohteena olevissa tietojärjestelmissä. Rekisterinpitäjän roolien vah-

vistaminen lainsäädännössä voi osaltaan auttaa asiakkaita hahmottamaan keneltä he voivat vaatia lainmukaisten oikeuksiensa toteuttamista.

Muilta osin esitetyt muutokset ovat luonteeltaan teknisluonteisia, eikä niillä katsota olevan erityisiä vaikutuksia

5 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu ympäristöministeriössä. Esitysluonnos on ollut kirjallisella lausuntokierroksella helmi- ja maaliskuussa 2020. Lausuntoa pyydettiin kaikilta ministeriöiltä, oikeuskanslerin virastolta, Suomen ympäristökeskukselta, Metsähallitukselta, tietosuojavaltuutetun toimistolta, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilta, aluehallintovirastoilta, Kuntaliitolta, Elinkeinoelämän keskusliitolta, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitolta ja Luonnonsuojeluliitolta. Esitys on ollut nähtävillä lausuntopalvelu.fi:ssä, jossa siihen ovat voineet jättää lausuntoja myös muut tahot.

[Täydennetään lausuntokierroksen päätyttyä]

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Ympäristönsuojelulaki

222 §. *Ympäristönsuojelun tietojärjestelmä.* Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annettu laki, jonka nojalla tietojärjestelmään talletettavista tiedoista myös säädetään.

Pykälän momentista 3 päivitetäisiin viittaus kumottuun henkilötietolakiin.

Pykälän 4 momenttia muutettaisiin siten, että tarpeelliset tiedot muutettaisiin välttämättömiksi tiedoista.

Lisäksi pykälään lisättäisiin uusi valtuutussäännöksen sisältävä momentti 7. Momentissa todettaisiin, että tietojärjestelmään kuuluvista tietojärjestelmistä, rekistereistä ja tiedostoista, sekä näiden ylläpitäjistä voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

223 §. *Ympäristönsuojelun tietojärjestelmään tallennettavat tiedot.* Pykälään lisättäisiin uusi momentti 4, jossa todettaisiin, että Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tulee tallentaa ympäristönsuojelun tietojärjestelmään Etelä-Mantereen ympäristönsuojelusta annetussa laissa tarkoitetut lupahakemukset ja lupapäätökset.

1.2 Maa-aineslaki

23 b §. *Tietojärjestelmä.* Pykälän 3 momentista päivitetäisiin viittaus kumottuun henkilötietolakiin.

23 b §:n 4 momenttia muutettaisiin siten, että siinä säädettäisiin tietojärjestelmän ylläpitämisen lisäksi tietojärjestelmän rekisterinpitäjistä. Tietojärjestelmän rekisterinpitäjinä toimisivat järjestelmän ylläpidosta vastaavat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset sekä Suomen ympäristökeskus. Säädetäessä siitä, että tietojärjestelmää ylläpitävät tahot toimisivat myös tietojärjestelmän rekisterinpitäjinä, poistettaisiin momentista siinä ympäristöministeriölle säädetty valtuus sopia tarvittavilta osin myös muun asiantuntijalaitoksen osallistumisesta tietojärjestelmän ylläpitoon.

1.3 Jätelaki

143 §. *Rekisteri jätteen kuljetuksista.* Pykälän 2 momentista korjattaisiin viittaus kumottuun henkilötietolakiin.

1.4 Laki rakennusten energiatodistustietojärjestelmästä

22 §. *Tietojen luovuttaminen ja poistaminen sekä maksullisuus.* Pykälän 3 momentista korjattaisiin viittaus kumottuun henkilötietolakiin.

2 Voimaantulo

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian tämän jälkeen niiden vahvistamisen jälkeen.

3 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Hallituksen esitys on valtiosääntöoikeudellisesti merkityksellinen erityisesti perustuslain 10 §:ssä säädetyn yksityiselämän suojan, 12 §:n 2 momentissa säädetyn julkisuusperiaatteen ja 21 §:ssä säädetyn oikeusturvan kannalta.

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Lisäksi henkilötietojen suojasta säädetään momentin mukaan tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunta on arvioidessaan henkilötietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä vakiintuneessa ratkaisukäytännössään katsonut, että tällaista sääntelyä on tarkasteltava perustuslain 10 §:n kannalta. Valiokunnan mukaan lainsäätäjän ratkaisuvallata rajoittaa paitsi 10 §:n 1 momentti, jonka mukaan henkilötietojen suojasta säädetään lailla, myös se, että henkilötietojen suoja osittain sisältyy samassa momentissa turvatuun yksityiselämän suojan piiriin. Valiokunnan mukaan lainsäätäjän tulee turvata tämä oikeus tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudessa. Valiokunta on käytännössään pitänyt henkilötietojen suojan kannalta tärkeinä sääntelykohteina ainakin rekisteröinnin tavoitetta, rekisteröityvien henkilötietojen sisältöä, niiden sallittuja käyttötarkoituksia mukaan luettuna tietojen luovutettavuus sekä tietojen säilytysaikaa henkilörekisterissä ja rekisteröidyn oikeusturvaa. Näiden seikkojen sääntelyn lain tasolla tulee lisäksi olla kattavaa ja yksityiskohtaista. (PeVL 14/2018 ja siinä mainitut muut ratkaisut)

Perustuslakivaliokunta on viranomaisten tietojen luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä arvioidessaan kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojenluovuttamismahdollisuus voivat liittyä jonkin tarkoituksen kannalta "tarpeellisiin tietoihin", jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus "tietojen välttämättömyydestä" jonkin tarkoituksen kannalta (PeVL 17/2016, PeVL 10/2014, PeVL 19/2011, PeVL 62/2010). Näiltä osin kyseessä oleva esitys tarkentaisi voimassa olevaa lainsäädäntöä.

Perustuslakivaliokunta on ratkaisukäytännössään katsonut, että säännökset tietojärjestelmää ylläpitävistä viranomaisista annetaan lailla. Ratkaisua PeVL 5/2005 koskevassa hallituksen esityksessä oli tarkoituksena säätää maa-ainestenottojärjestelmää ylläpitävistä viranomaisista valtioneuvoston asetuksella. Valiokunta piti tätä kuitenkin ongelmallisena, koska henkilötietojen suojasta tulee perustuslain 10 §:n mukaan säätää lailla. Esityksessä ympäristönsuojelulakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että ympäristönsuojelun tietojärjestelmään kuuluvista tallennusaluksista ja niiden ylläpitäjistä voitaisiin säätää tarkemmin asetuksella. Ylläpitäjyyden määräytymistä koskeva säännös sisältyisi kuitenkin perustuslakivaliokunnan ratkaisukäytäntöä seuraten lakiin.

Perustuslakivaliokunnan uudemman ratkaisukäytännön (PeVL 14/2018) mukaan tietosuojasetuksen yksityiskohtainen sääntely, jota tulkitaan ja sovelletaan EU:n perusoikeuskirjassa turvattujen oikeuksien mukaisesti, muodostaa yleensä riittävän säännöspohjan myös perustuslain 10 §:ssä turvatuun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Valiokunnan käsityksen mukaan tietosuojasetuksen sääntely vastaa asianmukaisesti tulkittuna ja sovellettuna myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaan määräytyvää henkilötietojen suojan tasoa. Näin ollen erityislainsäädäntöön ei ole tietosuojasetuksen soveltamisalalla enää valtiosääntöisistä syistä välttämätöntä sisällyttää kattavaa ja yksityiskohtaista sääntelyä henkilötietojen käsittelystä. Perustuslakivaliokunnan mielestä henkilötietojen suoja tulee jatkossa turvata ensisijaisesti tietosuojasetuksen ja säädettävän kansallisen yleislainsäädännön nojalla.

Perustuslakivaliokunnan näkemyksen mukaan (PeVL 14/2018 vp) lähtökohtaisesti riittävää on, että henkilötietojen suojaa ja käsittelyä koskeva sääntely on yhteensopivaa tietosuojasetuksen kanssa. Valiokunnan käsityksen mukaan tietosuojasetuksen yksityiskohtainen sääntely mahdollistaa myös viranomais toiminnan sääntelyn osalta nykyistä kansallista sääntelymallia huomattavasti yleisemmän, henkilötietojen suojaa ja käsittelyn perusteita sääntelevän lakitasoisen sääntelyn. Valiokunta on arvioinut nykyisen henkilötietojen sääntelymallin varsin raskaaksi ja monimutkaiseksi ja viitannut siihen, että valiokunnan käytännön mukaan sääntelyn selkeyteen on syytä kiinnittää erityistä huomiota perusoikeuskytkentäisessä sääntelyssä, joka koskee luonnollisia henkilöitä heidän tavanomaiseen elämäänsä kuuluvissa toiminnoissa (ks. PeVL 31/2017 vp, PeVL 45/2016 vp, s. 3 ja PeVL 41/2006 vp, s. 4/II). Myös sääntelyn selkeyden vuoksi kansallisen erityislainsäädännön säätämiseen tulee jatkossa suhtautua pidättyvästi ja rajata sellaisen säätäminen vain välttämättömään tietosuojasetuksen antaman kansallisen liikkumavaran puitteissa.

Perustuslakivaliokunnan mielestä (PeVL 14/2018 vp) on kuitenkin selvää, että erityislainsäädännön tarpeellisuutta on arvioitava myös tietosuojasetuksenkin edellyttämän riskiperustaisen lähestymistavan mukaisesti kiinnittämällä huomiota tietojen käsittelyn aiheuttamiin uhkiin ja riskeihin. Mitä korkeampi riski käsittelystä aiheutuu luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille, sitä perustellumpaa on yksityiskohtaisempi sääntely. Tällä seikalla on erityistä merkitystä arkaluonteisten tietojen käsittelyn kohdalla.

Yleisen tietosuojasetuksen 4 artiklan 1 kohdan 7 alakohdassa säädetään rekisterinpitäjän käsitteestä. Sen mukaan rekisterinpitäjällä tarkoitetaan sitä luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, viranomaista, virastoa tai muuta elintä, joka yksin tai yhdessä toisten kanssa määrittelee henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot. Jos tällaisen käsittelyn tarkoitukset ja keinot määritellään unionin tai jäsenvaltioiden lainsäädännössä, rekisterinpitäjä tai tämän nimittäminen koskevat erityiset kriteerit voidaan artiklan mukaan vahvistaa unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti. Yleisen tietosuojasetuksen 4 artiklan määritelmiin ei ole jätetty kansallista liikkumavaraa, eikä rekisterinpitäjistä voida näin ollen säätää poikkeuksia kansallisessa lainsäädännössä. Esityksessä maa-ainelakiin ehdotettavalla rekisterinpitäjiä koskevalla lisäyksellä ei ole tarkoitus muuttaa maa-ainestenottojärjestelmän tämän hetkisiä rekisterinpitäjiä, vaan ottaa jo nykyään rekisterinpitäjiksi katsottavista tahoista lain tasolle selvä säännös, jolla vahvistetaan nykyistä oikeustilaa.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

ympäristönsuojelulain 222 ja 223 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ympäristönsuojelulain (527/2014) 222 §:n 2—4 momentti ja 223 §, sellaisina
kuin niistä on 223 § osaksi laissa 1166/2019 ja
lisätään 222 §:ään uusi 7 momentti seuraavasti:

222 §

Ympäristönsuojelun tietojärjestelmä

Ympäristönsuojelun tietojärjestelmä muodostuu tiedoista, jotka talletetaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten, aluehallintovirastojen, Ilmatieteen laitoksen, Suomen ympäristökeskuksen ja ympäristöministeriön ylläpitämiin tietojärjestelmiin, rekistereihin ja tiedostoihin. Tietojärjestelmään tallettavista tiedoista säädetään 223 §:ssä, jätelaissa, vesilaissa, merenkulun ympäristönsuojelulaissa ja vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetussa laissa sekä niiden nojalla. Tietojen tallettaminen voidaan tehdä konekielisenä tiedonsiirtona teknisen käyttöyhteyden avulla.

Edellä 2 momentissa tarkoitettut ylläpitäjät ovat myös luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 (yleinen tietosuojasäätös) mukaisia rekisterinpitäjiä.

Edellä 2 momentissa tarkoitetuilla ylläpitäjillä sekä kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella, kunnan rakennusvalvontaviranomaisella ja kunnan terveydensuojeluviranomaisella on sallassapitosäännösten estämättä ja maksutta oikeus saada ympäristönsuojelun tietojärjestelmästä tiedot, jotka ovat välttämättömiä niille laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä ympäristönsuojelun tietojärjestelmään kuuluvia tietoja sisältävistä 2 momentissa tarkoitetuista tietojärjestelmistä, rekistereistä ja tiedostoista, sekä niiden ylläpitäjistä.

223 §

Ympäristönsuojelun tietojärjestelmään talletettavat tiedot

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on tallennettava tietojärjestelmään Etelämantereen ympäristönsuojelusta annetun lain (96/1998) 14 §:ssä tarkoitettut lupahakemukset ja 18 §:n nojalla laatimansa lupapäätökset.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 2020.

2.

Laki

maa-aineslain 23 b §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan maa-aineslain (555/1981) 23 b §:n 3 ja 4 momentti, sellaisina kuin ne ovat 23 b §:n 3 momentti laissa 468/2005 ja 23 b §:n 4 momentti laissa 1577/2009, seuraavasti:

23 b §

Tietojärjestelmä

Tässä laissa tarkoitettulla lupa- ja valvontaviranomaisella on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada maksutta käyttöönsä tietojärjestelmästä valvonnan ja seurannan kannalta tarpeelliset tiedot. Henkilötietojen käsittelyssä on noudatettava, mitä luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/47/EY kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/679 (yleinen tietosuojasetus) sekä tietosuojalaissa (1050/2018) säädetään.

Tietojärjestelmää ylläpitävät elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset ja Suomen ympäristökeskus, jotka toimivat yleisen tietosuojasetuksen tarkoittamina rekisterinpitäjinä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 2020.

3.

Laki

jätelain 143 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan jätelain (646/2011) 143 §:n 2 momentti seuraavasti:

143 §

Rekisteri jätteen kuljetuksista

Rekisteriin tallennettujen henkilö- ja muiden tietojen salassapidosta ja luovuttamisesta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa sekä henkilötietojen muusta käsittelystä luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/679 (yleinen tietosuojasetus) sekä tietosuojalaissa (1050/2018).

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 2020.

4.

Laki

rakennusten energiatodistustietojärjestelmästä annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rakennusten energiatodistustietojärjestelmästä annetun lain (147/2015) 1 §:n 3 momentti seuraavasti:

1 §

Rakennusten energiatodistustietojärjestelmä

Henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuojasetus) annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679 sekä tietosuojalakea (1050/2018). Jollei tässä laissa toisin säädetä, henkilötietojen salassa pitämiseen ja luovuttamiseen sovelletaan, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 2020.

Helsingissä päivänä _____ kuuta 2020

Pääministeri

Sanna Marin

Ympäristö- ja ilmastoministeri Krista Mikkonen

1.

Laki

ympäristönsuojelulain 222 ja 223 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ympäristönsuojelulain (527/2014) 222 §:n 2—4 momentti ja 223 § sellaisina kuin niistä on 223 § osaksi laissa 1166/2019 ja lisätään 222 §:ään uusi 7 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

222 §

Ympäristönsuojelun tietojärjestelmä

Ympäristönsuojelun tietojärjestelmä muodostuu tiedoista, jotka talletetaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten, aluehallintovirastojen, Ilmatieteen laitoksen, Suomen ympäristökeskuksen ja ympäristöministeriön ylläpitämiin tietojärjestelmiin, rekistereihin ja tiedostoihin. Tietojärjestelmään talletettava tietoista säädetään 223 §:ssä, jätelaissa, vesilaissa ja merenkulun ympäristönsuojelulaissa sekä niiden nojalla. Tietojen tallettaminen voidaan tehdä konekielisenä tiedonsiirtona teknisen käyttöyhteyden avulla.

Edellä 2 momentissa tarkoitetut ylläpitäjät ovat myös henkilötietolain mukaisia rekisterinpitäjiä.

Edellä 2 momentissa tarkoitetuilla ylläpitäjillä sekä kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella, kunnan rakennusvalvontaviranomaisella ja kunnan terveydensuojeluviranomaisella on salassapitosäännösten estämättä ja maksutta oikeus saada ympäristönsuojelun tietojärjestelmästä tiedot, jotka ovat tarpeen

Ehdotus

222 §

Ympäristönsuojelun tietojärjestelmä

Ympäristönsuojelun tietojärjestelmä muodostuu tiedoista, jotka talletetaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten, aluehallintovirastojen, Ilmatieteen laitoksen, Suomen ympäristökeskuksen ja ympäristöministeriön ylläpitämiin tietojärjestelmiin, rekistereihin ja tiedostoihin. Tietojärjestelmään talletettava tietoista säädetään 223 §:ssä, jätelaissa, vesilaissa, merenkulun ympäristönsuojelulaissa ja vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetussa laissa sekä niiden nojalla. Tietojen tallettaminen voidaan tehdä konekielisenä tiedonsiirtona teknisen käyttöyhteyden avulla.

Edellä 2 momentissa tarkoitetut ylläpitäjät ovat myös luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 (yleinen tietosuojasetus) mukaisia rekisterinpitäjiä.

Edellä 2 momentissa tarkoitetuilla ylläpitäjillä sekä kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella, kunnan rakennusvalvontaviranomaisella ja kunnan terveydensuojeluviranomaisella on salassapitosäännösten estämättä ja maksutta oikeus saada ympäristönsuojelun tietojärjestelmästä tiedot, jotka ovat välttä-

niille laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi.

mättömiä niille laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä ympäristönsuojelun tietojärjestelmään kuuluvia tietoja sisältävistä 2 momentissa tarkoitetuista tietojärjestelmistä, rekistereistä ja tiedostoista, sekä niiden ylläpitäjistä.

223 §

Ympäristönsuojelun tietojärjestelmään tallettavat tiedot

Valtion ympäristölupaviranomaisen on talletettava tietojärjestelmään tämän lain nojalla antamansa päätökset sekä tiedot niihin liittyvistä Vaasan hallinto-oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden päätöksistä.

Valtion valvontaviranomaisen on talletettava tietojärjestelmään:

1) tämän lain nojalla antamansa päätökset sekä tiedot niihin liittyvistä Vaasan hallinto-oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden päätöksistä;

2) valtion valvontaviranomaiselle tehtäviin rekisteröinti-ilmoituksiin perustuvat tiedot rekisteröitävistä toiminnoista;

3) tämän lain mukaiseen valvontaan liittyvät tarkastuskertomukset ja muut valvonta-toimia koskevat tiedot;

4) 105 §:n 1 momentissa tarkoitettut tiedot laitoksen toiminnasta ja päästöistä;

5) 151 §:n 1 momentin 2–4 kohtien perusteella laaditut meluselvitykset ja meluntorjunnan toimintasuunnitelmat;

6) 168 §:ssä tarkoitettut valtion valvontaviranomaisen laatimat valvontasuunnitelmat ja valvontaohjelmat;

7) valtion valvontaviranomaisen valvontavastuulle kuuluvan luvanvaraisen, ilmoituksenvaraisen ja rekisteröitävän toiminnan seuranta- ja tarkkailutiedot ja muut vastaavat tiedot, jotka toiminnanharjoittaja on velvollinen toimittamaan valvontaviranomaiselle.

Kunnan tai kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on talletettava tietojärjestelmään:

1) tämän lain mukaisesti lupa- ja valvonta-

223 §

Ympäristönsuojelun tietojärjestelmään tallettavat tiedot

Valtion ympäristölupaviranomaisen on talletettava tietojärjestelmään tämän lain nojalla antamansa päätökset sekä tiedot niihin liittyvistä Vaasan hallinto-oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden päätöksistä.

Valtion valvontaviranomaisen on talletettava tietojärjestelmään:

1) tämän lain nojalla antamansa päätökset sekä tiedot niihin liittyvistä Vaasan hallinto-oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden päätöksistä;

2) valtion valvontaviranomaiselle tehtäviin rekisteröinti-ilmoituksiin perustuvat tiedot rekisteröitävistä toiminnoista;

3) tämän lain mukaiseen valvontaan liittyvät tarkastuskertomukset ja muut valvonta-toimia koskevat tiedot;

4) 105 §:n 1 momentissa tarkoitettut tiedot laitoksen toiminnasta ja päästöistä;

5) 151 §:n 1 momentin 2–4 kohtien perusteella laaditut meluselvitykset ja meluntorjunnan toimintasuunnitelmat;

6) 168 §:ssä tarkoitettut valtion valvontaviranomaisen laatimat valvontasuunnitelmat ja valvontaohjelmat;

7) valtion valvontaviranomaisen valvontavastuulle kuuluvan luvanvaraisen, ilmoituksenvaraisen ja rekisteröitävän toiminnan seuranta- ja tarkkailutiedot ja muut vastaavat tiedot, jotka toiminnanharjoittaja on velvollinen toimittamaan valvontaviranomaiselle.

Kunnan tai kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on talletettava tietojärjestelmään:

1) tämän lain mukaisesti lupa- ja valvonta-

Voimassa oleva laki

tehtäviin liittyvät kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen antamat päätökset sekä tiedot niiden muutoksenhaun johdosta tehdyistä Vaasan hallinto-oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden päätöksistä;

2) kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle tehtäviin rekisteröinti-ilmoituksiin perustuvat tiedot rekisteröitävistä toiminnoista;

3) 145 §:ssä tarkoitetut ilmansuojelusuunnitelmat ja 146 §:ssä tarkoitetut lyhyen aikavälin toimintasuunnitelmat;

4) 151 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella laaditut meluselvitykset ja meluntorjunnan toimintasuunnitelmat;

5) kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen valvontavastuulle kuuluvan ympäristöluvanvaraisen, ilmoituksenvaraisen ja rekisteröitävän toiminnan seuranta- ja tarkkailutiedot ja muut vastaavat tiedot, jotka toiminnanharjoittaja on velvollinen toimittamaan valvontaviranomaiselle.

Viranomaisen, joka hyväksyy 65 §:ssä tarkoitetut seurantaa ja tarkkailua koskevat suunnitelmat, on myös talletettava ne tietojärjestelmään.

Ympäristön tilan seurannasta vastaavien viranomaisten sekä asiantuntija- ja tutkimuslaitosten on talletettava 143 §:ssä tarkoitetut seurantatiedot tietojärjestelmään. Seurantatietoja voivat tallettaa myös kyseisten viranomaisten sekä asiantuntija- ja tutkimuslaitosten hyväksymät muut tahot.

Kunta ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voivat toimittaa edellä säädetyt tiedot valtion valvontaviranomaiselle tallettavaksi tietojärjestelmään, jos niillä ei ole mahdollisuutta tallettaa tietoja itse.

Ehdotus

tehtäviin liittyvät kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen antamat päätökset sekä tiedot niiden muutoksenhaun johdosta tehdyistä Vaasan hallinto-oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden päätöksistä;

2) kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle tehtäviin rekisteröinti-ilmoituksiin perustuvat tiedot rekisteröitävistä toiminnoista;

3) 145 §:ssä tarkoitetut ilmansuojelusuunnitelmat ja 146 §:ssä tarkoitetut lyhyen aikavälin toimintasuunnitelmat;

4) 151 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella laaditut meluselvitykset ja meluntorjunnan toimintasuunnitelmat;

5) kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen valvontavastuulle kuuluvan ympäristöluvanvaraisen, ilmoituksenvaraisen ja rekisteröitävän toiminnan seuranta- ja tarkkailutiedot ja muut vastaavat tiedot, jotka toiminnanharjoittaja on velvollinen toimittamaan valvontaviranomaiselle.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on tallennettava tietojärjestelmään Etelämantereen ympäristönsuojelusta annetun lain (96/1998) 14 §:ssä tarkoitetut lupahakemukset ja 18 §:n nojalla laatimansa lupapäätökset.

Viranomaisen, joka hyväksyy 65 §:ssä tarkoitetut seurantaa ja tarkkailua koskevat suunnitelmat, on myös talletettava ne tietojärjestelmään.

Ympäristön tilan seurannasta vastaavien viranomaisten sekä asiantuntija- ja tutkimuslaitosten on talletettava 143 §:ssä tarkoitetut seurantatiedot tietojärjestelmään. Seurantatietoja voivat tallettaa myös kyseisten viranomaisten sekä asiantuntija- ja tutkimuslaitosten hyväksymät muut tahot.

Kunta ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voivat toimittaa edellä säädetyt tiedot valtion valvontaviranomaiselle tallettavaksi tietojärjestelmään, jos niillä ei ole mahdollisuutta tallettaa tietoja itse.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 2020.*

2.

Laki

maa-aineslain 23 b §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan maa-aineslain (555/1981) 23 b §:n 3 ja 4 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 23 b §:n 3 momentti laissa 468/2005 ja 23 b §:n 4 momentti laissa 1577/2009, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

23 b §

Tietojärjestelmä

Ehdotus

23 b §

Tietojärjestelmä

Tässä laissa tarkoitettulla lupa- ja valvontaviranomaisella on salassapitosäännösten esittämättä oikeus saada maksutta käyttöönsä tietojärjestelmästä valvonnan ja seurannan kannalta tarpeelliset tiedot. Henkilötietojen käsittelyssä on noudatettava, mitä henkilötietolaissa (523/1999) säädetään.

Tietojärjestelmää ylläpitävät elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset ja Suomen ympäristökeskus. *Ympäristöministeriö voi sopia, että tietojärjestelmän ylläpitoon osallistuu tarvittavilta osin muu asiantuntijalaitos, jolla on tehtävän edellyttämä asiantuntemus.*

Tässä laissa tarkoitettulla lupa- ja valvontaviranomaisella on salassapitosäännösten esittämättä oikeus saada maksutta käyttöönsä tietojärjestelmästä valvonnan ja seurannan kannalta tarpeelliset tiedot. Henkilötietojen käsittelyssä on noudatettava, mitä *luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/47/EY kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/679 (yleinen tietosuojasetus) sekä tietosuojalaissa (1050/2018)* säädetään.

Tietojärjestelmää ylläpitävät elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset ja Suomen ympäristökeskus, jotka toimivat yleisen tietosuojasetuksen tarkoittamina rekisterinpitäjinä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 2020.

3.

Laki

jätelain 143 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan jätelain (646/2011) 143 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

143 §

Rekisteri jätteen kuljetuksista

Ehdotus

143 §

Rekisteri jätteen kuljetuksista

Rekisteriin tallennettujen henkilö- ja muiden tietojen salassapidosta ja luovuttamisesta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa sekä henkilötietojen muusta käsittelystä henkilötietolaissa (523/1999).

Rekisteriin tallennettujen henkilö- ja muiden tietojen salassapidosta ja luovuttamisesta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa sekä henkilötietojen muusta käsittelystä *luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta* annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus) sekä tietosuojalaissa (1050/2018).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 2020.

4.

Laki

rakennusten energiatodistustietojärjestelmästä annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rakennusten energiatodistustietojärjestelmästä annetun lain (147/2015) 1 §:n 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

1 §

Rakennusten energiatodistustietojärjestelmä

Jollei tässä laissa toisin säädetä, henkilötietojen salassa pitämiseen ja luovuttamiseen sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999) sekä muuhun henkilötietojen käsittelyyn henkilötietolakia (523/1999).

Ehdotus

1 §

Rakennusten energiatodistustietojärjestelmä

Henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuojasetus) annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679 sekä tietosuojalakia (1050/2018). Jollei tässä laissa toisin säädetä, henkilötietojen salassa pitämiseen ja luovuttamiseen sovelletaan, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 2020.